

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

*Кафедра фінансів, банківська справа
та страхування*

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

для студентів спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Методичні вказівки і рекомендації підготували:

Непочатенко О.О. - доктор економічних наук, професор, ректор УНУС

Пташник С.А. - кандидат економічних наук, викладач

Рецензенти:

Соколюк С.Ю. – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Прокопчук О.Т. – доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування (протокол №1 від «30» серпня 2021 р.)

Методичні вказівки рекомендовані до видання методичною радою факультету економіки і підприємництва (протокол № «1» серпня 2021 р.)

Методичні вказівки та завдання для практичної роботи студентів факультету економіки і підприємництва, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форми навчання з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент». Умань.: ВПЦ «Візаві», 2021. – 76 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ	5
МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	5
Тема 1. СУТНІСТЬ, МЕТА І ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	5
Практична робота за темою.....	5
Тести.....	8
Контрольні питання.....	10
Тема 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	11
Практична робота за темою.....	11
Тести.....	12
Контрольні питання.....	14
Тема 3. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА	15
Практична робота за темою.....	15
Тести.....	17
Контрольні питання.....	20
Тема 4. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ	20
Практична робота за темою.....	21
Тести.....	22
Контрольні питання.....	24
Тема 5. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ	25
Практична робота за темою.....	25
Тести.....	27
Контрольні питання.....	29
МОДУЛЬ 2 СТРАТЕГІЧНІ І ТАКТИЧНІ ЦІЛІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	
Тема 6. ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВ	30
Практична робота за темою.....	30
Тести.....	32
Контрольні питання.....	34
Тема 7. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	35
Практична робота за темою.....	35
Тести.....	38
Контрольні питання.....	40
Тема 8. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	41
Практична робота за темою.....	41
Тести.....	43
Контрольні питання.....	45
Тема 9. ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	46
Практична робота за темою.....	47
Тести.....	48
Контрольні питання.....	50
Тема 10. МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ	51
Практична робота за темою.....	51
Тести.....	51
Контрольні питання.....	51
ДОДАТКИ	71
ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	72
ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ДИСЦИПЛІНИ	72
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	74

ПЕРЕДМОВА

Мета вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є здобути теоретичні знання, набути практичних навичок з основ фінансового менеджменту, формування у студентів сучасного економічного мислення та системи спеціальних знань у галузі управління фінансами підприємств, практичних навичок їх застосування у різних напрямках фінансової діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

- засвоєння загальних категорій з фінансового менеджменту;
- ознайомлення з функціями та складовими механізму фінансового менеджменту та їх реалізацією в процесі управління фінансовою діяльністю підприємств;
- оволодіння сучасними методами фінансового управління активами, капіталом, інвестиціями, грошовими потоками та фінансовими ризиками;
- набуття практичних навичок обробки фінансової та іншої управлінської інформації;
- формування управлінських вмінь і навичок в сфері залучення і використання фінансових ресурсів на основі вивчення сучасної практики фінансової діяльності.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти. Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» поглиблює та конкретизує знання студентів, здобуті в процесі вивчення дисципліни «Податковий менеджмент» (ОК 5), «Страховий менеджмент» (ОК 6), «Соціальне страхування» (ОК 9), «Банківський менеджмент» (ОК 7) з акцентом на засвоєння студентами сучасних методів управління фінансами суб'єктів господарської діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» у студента повинні бути сформовані такі компетентності, передбачені освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування»:

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК10. Здатність використовувати фундаментальні знання з фінансів, банківської справи та страхування для прийняття управлінських рішень в аграрному секторі економіки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» передбачається одержання таких програмних результатів навчання (ПРН), передбачені освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування»:

ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПР14. Використовувати фундаментальні знання з фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з управлінськими інструментами для здійснення професійної діяльності в аграрному секторі економіки.

МІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 1. Сутність, мета і функції фінансового менеджменту

- 1.1. Сутність фінансового менеджменту
- 1.2. Мета та завдання фінансового менеджменту
- 1.3. Функції та механізм фінансового менеджменту

Практична робота за темою

Завдання 1

Економічний диктант

Продовжити визначення або перелік необхідних елементів:

1. Фінансовий менеджмент - це....
2. Фінансовий механізм підприємств – це... .
3. Основними принципами фінансового менеджменту є:... .
4. Мета фінансового менеджменту – це .... .
5. До основних задач фінансового менеджменту відносять:... .
6. Головними функціями фінансового менеджменту є:... .

Завдання 2

Побудуйте загальну схему фінансового менеджменту підприємства, розташували наступні елементи у необхідній послідовності виконання:

- контроль за виконанням рішень;
- організація виконання рішень;
- фінансове завдання (визначення цілей використання капіталу);
- аналіз та оцінка результатів;
- прийняття рішення, складання програми заходів і фінансового плану;
- вибір методів, важелів і прийомів використання фінансових ресурсів і капіталу.

Завдання 3

Перевірте свої знання: як ви розумієте сутність понять «функції фінансового менеджменту» і «принципи фінансового менеджменту». Поставте «+» у відповідній клітинці табл. 1.1 навпроти характеристики, що стосується цих понять:

Таблиця 1.1

Характеристика	Функції фінансового менеджменту	Принципи фінансового менеджменту
1. Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства		
2. Розробка фінансової стратегії підприємства		
3. Інтегрованість із загальною системою управління підприємством		
4. Прийняття рішень з питань оперативної фінансової діяльності		
5. Варіантність підходів до розробки окремих управлінських рішень		
6. Взаємодія з іншими контрагентами з питань фінансової діяльності		
7. Комплексний характер формування управлінських рішень		
8. Аналіз і планування фінансової діяльності		
9. Високий динамізм управління;		
10. Прийняття інвестиційних рішень		
11. Дослідження зовнішнього економічного середовища		

Завдання 4

1. Проаналізуйте особливості організації фінансової служби в західних корпораціях; на вітчизняних фармацевтичних підприємствах (державних та корпоративізованих).

2. Визначте завдання фінансової служби підприємства в нових умовах господарювання.

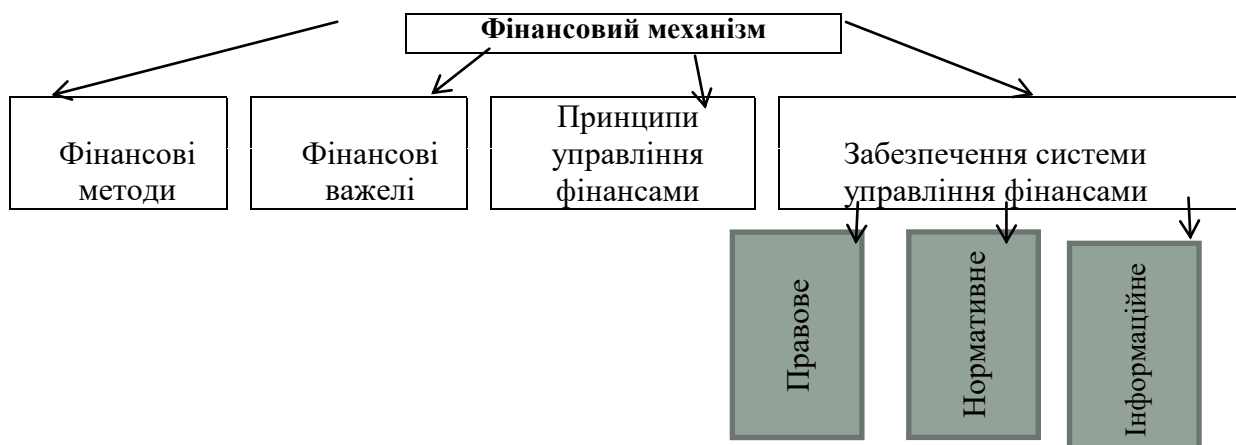
3. Використовуючи типову посадову інструкцію фінансового менеджера, розробіть посадові інструкції:

- менеджера з податків;

- менеджера з обліку виробничих витрат;
- менеджера з фінансової звітності;
- менеджера з кредитів;
- менеджера з фінансового планування;
- менеджера з інвестицій;
- менеджера з капітальних вкладень;
- менеджера з контролю та регулювання грошових операцій.

Завдання 5

Розташуйте наступні елементи фінансового механізму у відповідних блоках, представлених на рисунку 1.1: планові завдання, прибуток, система розрахунків, дисконт, самоокупність, матеріальна зацікавленість, інструкції, нормативи, економічна інформація, законодавчі акти, позики, оподаткування, страхування, витрати, фінансові санкції, системність, цільова спрямованість, кредитування, інвестування, накази, методичні вказівки, факторинг, оренда, відсоткові ставки, стратегічна орієнтація фінансової діяльності, матеріальна та майнова відповідальність за результатами фінансово-господарської діяльності, фінансова та комерційна інформація, трастові операції.

Рис. 1.1 Структура фінансового механізму підприємства

Завдання 6

Визначте, для якої організаційно-правової форми підприємства характерні наведені особливості формування статутного капіталу:

- статутний фонд розподілений на частки, розмір яких визначається

установчими документами; на час реєстрації кожний з учасників повинен внести не менше 30% від застереженого в установчих документах внеску; повністю внести свій внесок до статутного фонду учасник зобов'язаний не пізніше, ніж рік після реєстрації;

б) статутний капітал не може бути меншим за 1250 мінімальних заробітних плат;

в) під час реєстрації кожний з вкладників повинен внести не менше 25 % свого внеску. Сукупний розмір часток вкладників не повинен перевищувати 50 % вартості майна, застереженого в засновницькому договорі;

г) статутний фонд формується шляхом випуску в обіг звичайних і привілейованих акцій. Питома вага останніх в загальному обсязі капіталу не може перевищувати 25 %;

д) розміри статутного фонду і початкових внесків законодавчо не обумовлені;

е) статутний капітал може змінюватися тільки за рахунок додаткової емісії або збільшення (зменшення) номінальної вартості акцій, які були випущені раніше.

Тести

1. Це висловлення найбільш повно характеризує дисципліну «Фінансовий менеджмент»

а) *вид професійної діяльності, спрямований на управління фінансово-господарчою діяльністю фірми на основі сучасних методів;*

б) *це наука управління рухом фінансових ресурсів і фінансових відносин, що виникають між господарюючими суб'єктами в процесі руху фінансових ресурсів;*

в) *процес вироблення мети управління фінансами й здійснення впливу на них за допомогою фінансових методів;*

г) *мистецтво управління фінансовими ресурсами;*

д) *розробка особливостей і принципів менеджменту в умовах*

нестабільної економічної ситуації.

2. Це не принцип, а завдання фінансового менеджменту

а) базується на ідеї оптимальної комбінації короткострокових і довгострокових цілей розвитку фірми;

б) ухвалює рішення щодо забезпечення найбільш ефективного руху фінансових ресурсів;

в) освоює недостатньо досліджені за кордоном напрямки фінансового менеджменту;

г) виявляє особливості фінансового менеджменту для різних суб'єктів бізнесу.

3. Об'єктом управління фінансового менеджменту є:

а) організація грошового обігу, постачання фінансовими коштами та інвестиційними цінностями, основними та оборотними засобами, організація фінансової роботи;

б) фінанси підприємства;

в) фінансові менеджери;

г) основні фонди.

4. Суб'єктом управління фінансового менеджменту є:

а) організація грошового обігу, постачання фінансовими коштами та інвестиційними цінностями, основними та оборотними засобами, організація фінансової роботи;

б) фінанси підприємства;

в) загальний вид діяльності, який відображає відношення людей в фінансовій роботі.

г) фінанси підприємства;

5. Матеріальна основа фінансового менеджменту - це:

а) оборотні кошти.

б) реальний грошовий обіг, тобто економічний процес, який викликає рух вартості, що супроводжується певним потоком грошових платежів та розрахунків.

в) фінанси підприємства;

г) основні фонди.

6. Фінансовий менеджмент спрямований на управління...

а) фінансовими ресурсами;

б) фінансовими відносинами;

в) фінансовими ресурсами і відносинами;

г) усіма ресурсами підприємства.

7. Фінансовий менеджмент виконує комплекс таких функцій:

а) відтворна, розподільча, координуюча;

б) відтворна, розподільча, контрольна;

в) відтворна, регулююча, контрольна.

Контрольні питання

1. Дайте визначення фінансового менеджменту.

2. Які принципи повинні бути реалізовані в системі фінансового менеджменту? Дайте їм характеристику.

3. Сформулюйте мету фінансового менеджменту та обґрунтуйте перелік його завдань.

4. Охарактеризуйте об'єкт та матеріальну основу фінансового менеджменту.

5. Охарактеризуйте функції фінансового менеджменту як керуючої системи.

6. Охарактеризуйте функції фінансового менеджменту як спеціальної області керування підприємством.

7. Охарактеризуйте функціональні компетенції фінансового менеджера.

8. Як можна конкретизувати функції управління фінансовою діяльністю підприємства як спеціальної області керування підприємством?

9. Визначте зміст та елементи механізму фінансового менеджменту.

10. Охарактеризуйте основні завдання фінансового менеджменту.

11. Охарактеризуйте методи та прийоми фінансового менеджменту.

Тема 2. Методологічні засади систем забезпечення фінансового менеджменту

- 2.1. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту
- 2.2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту
- 2.3. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю

Практична робота за темою

Завдання 1

Розрахуйте майбутню вартість 100 000 грн. для наступних ситуацій:

- а) 5 років, 8 % річних, щорічне нарахування відсотків;
- б) 5 років, 8 % річних, піврічне нарахування відсотків;
- в) 5 років, 8 % річних, щоквартальне нарахування відсотків.

Завдання 2

Підприємство одержало кредит на 1 рік у розмірі 10 млн. грн. з умовою повернення 16 млн. грн. Розрахуйте відсоткову ставку.

Завдання 3

Банк надав позику у розмірі 10 млн. грн. на 30 місяців під 30 % річних на умовах щорічного нарахування відсотків.

Розрахуйте суму, що повертається, при різних схемах нарахування відсотків.

Завдання 4

Період здійснення платежів за ануїтетом 5 років; інтервал платежів складає один рік; сума ануїтетного платежу 2 тис. грн.; дисконтна ставка 10 % річних.

Необхідно розрахувати теперішню вартість ануїтету, який здійснюється на умовах:

- а) пренумерандо;
- б) постнумерандо.

Завдання 5

Підприємство має 450 тис. грн. і планує покласти їх на депозит у банк під

просту ставку 20 % річних.

Необхідно визначити період нарахування, за який первісний внесок зросте до 650 тис. грн.

Тести

1. Система інформаційного забезпечення (інформаційна система) фінансового менеджменту являє собою

а) неперервний і цілеспрямований відбір відповідних інформаційних показників, які необхідні для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних управлінських рішень по всім напрямкам фінансової діяльності підприємства.

б) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом.

в) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах.

г) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність за використання наданих йому інвестиційних ресурсів і отримання необхідного прибутку від інвестиційної діяльності.

2. До нормативного забезпечення фінансового механізму відносять:

а) закони, накази, статут юридичної особи.

б) норми, інструкції, методичні вказівки

в) інформацію різного виду та роду

г) всі відповіді не є вірними

3. Інформаційна система фінансового менеджменту призначена забезпечувати необхідною інформацією

а) тільки управлінський персонал та власників самого підприємства

б) широке коло зовнішніх користувачів

в) не тільки управлінський персонал та власників самого підприємства, але й задовольняти інтереси широкого кола зовнішніх її користувачів.

4. Сукупність економічних і організаційно-правових відносин, що складаються на базі об'єктивного процесу перерозподілу частини доходів власників у загальнодержавне користування

- а) це визначення оподатковування;*
- б) це функція податку;*
- в) це визначення податкової системи;*
- г) це визначення податкового механізму;*
- д) це функція системи оподатковування.*

5. Центр відповідальності - це

а) структурний підрозділ підприємства, який повністю контролює ті чи інші напрямки фінансової діяльності, а його керівник самостійно приймає управлінські рішення і в рамках цих напрямків несе повну відповідальність за досягнення планових (або нормативних) показників, що характеризують стан фінансової діяльності цього підрозділу.

б) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом.

в) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах.

г) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність за використання наданих йому інвестиційних ресурсів і отримання необхідного прибутку від інвестиційної діяльності.

6. Ділова репутація входить і може бути врахована як :

- а) оборотні активи;*
- б) позикові кошти;*
- в) позаоборотні активи;*
- г) власний капітал.*

7. Цей фонд призначений для розвитку виробництва й утворюється за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства

- а) амортизаційний фонд;*
- б) фонд споживання;*

- в) фонд накопичення;*
- г) резервний фонд;*
- д) додатковий капітал.*

Контрольні питання

1. У чому полягає організаційне забезпечення фінансового менеджменту?
2. Як виглядає схема організаційної структури фінансового управління великою акціонерною компанією?
3. Центри відповідальності підприємства та їх характеристика.
4. Порядок формування системи організаційного забезпечення фінансового управління.
5. Основна мета і функціональні обов'язки фінансової служби підприємства.
6. Місце фінансово-управлінських організаційних структур у загальній структурі управління фірмою.
7. Поясніть структурно-логічну модель організації фінансового менеджменту.
8. Який порядок інформаційного забезпечення фінансового менеджменту?
9. Хто є основними користувачами фінансової інформації?
10. Фінансова звітність як інформаційна основа фінансового менеджменту.
11. Значення зовнішньої інформації у фінансовому управлінні.
12. Класифікація системи показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
13. Розкрийте зміст та призначення фінансового контролінгу.
14. В чому полягають принципові відміни фінансового контролінгу від фінансового контролю та на яких принципах він будується?

Тема 3. Фінансова стратегія підприємства

3.1. Поняття фінансової стратегії підприємства та її роль у забезпеченні розвитку підприємства

3.2. Основні етапи процесу розроблення і реалізації фінансової стратегії підприємства

3.3. Стратегія та політика фінансового менеджменту

3.4. Методи оцінювання та відбору стратегічних фінансових альтернатив.

Практична робота за темою

Завдання 1

Розташуйте наступні основні етапи процесу розробки і реалізації фінансової стратегії підприємства у необхідній послідовності виконання:

- формування стратегічних цілей фінансової діяльності;
- прийняття основних стратегічних фінансових рішень;
- забезпечення реалізації фінансової стратегії;
- визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
- оцінка сильних та слабких сторін фінансової діяльності підприємства;
- розробка цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності;
- дослідження факторів зовнішнього фінансового середовища;
- комплексна оцінка стратегічної фінансової позиції підприємства;
- організація контролю реалізації фінансової стратегії підприємства;
- оцінка розробленої фінансової стратегії.

Завдання 2

Розташуйте зміст і послідовність етапів формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства у необхідній послідовності виконання:

- формування системи допоміжних, підтримуючих цілей, до які відносяться до фінансової стратегії підприємства;
- взаємозв'язок всіх стратегічних цілей та побудова «дерева цілей»

- фінансової стратегії підприємства;
- формування фінансової філософії підприємства;
  - формулювання головної стратегічної цілі фінансової діяльності підприємства;
- підприємства;
- розробка цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності підприємства;
  - врахування об'єктивних обмежень у досягненні певних результатів стратегічного фінансового розвитку підприємства;
  - формування системи основних стратегічних цілей фінансової діяльності, які забезпечать досягнення її головної цілі;
  - кінцева індивідуалізація всіх стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства з врахуванням вимог їх реалізації.

Завдання 3

Розташуйте основні етапи процесу прийняття стратегічних фінансових рішень підприємства, виходячи з стратегічної фінансової позиції та стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства у необхідній послідовності виконання:

- вибір головної фінансової стратегії підприємства;
- вкладання програми стратегічного фінансового розвитку підприємства;
- формування портфелю можливих стратегічних фінансових альтернатив;
- формулювання фінансової політики підприємства за основними аспектами його майбутньої фінансової діяльності;
- оцінка і відбір стратегічних фінансових альтернатив.

Завдання 4

Розташуйте основні етапи процесу прийняття стратегічних фінансових рішень підприємства, виходячи з стратегічної фінансової позиції та стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства у необхідній

послідовності виконання:

- вибір головної фінансової стратегії підприємства;
- вкладання програми стратегічного фінансового розвитку підприємства;
- формування портфелю можливих стратегічних фінансових альтернатив;
- формулювання фінансової політики підприємства за основними аспектами його майбутньої фінансової діяльності;
- оцінка і відбір стратегічних фінансових альтернатив.

Тести

1. Фінансова стратегія — це:
  - а) оперативний план дій підприємства, що охоплює формування фінансів і їх планування для забезпечення фінансової стабільності підприємства;
  - б) генеральний план дій підприємства, що охоплює формування оптимальної структури активів підприємства;
  - в) генеральний план дій підприємства, що охоплює формування оптимальної структури пасивів підприємства;
  - г) генеральний план дій підприємства, що охоплює формування фінансів і їх планування для забезпечення фінансової стабільності підприємства.
2. Фінансова стратегія включає в себе:
  - а) планування, облік, аналіз і контроль фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку;
  - б) облік, аналіз і контроль фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку;
  - в) планування, облік, аналіз фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку;
  - г) планування, аналіз і контроль фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку.
3. Завданнями фінансової стратегії є:

а) визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;

б) визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;

в) фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу; - вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;

г) розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств;

д) всі відповіді вірні.

4. Фінансова політика - це:

а) форма реалізації фінансової ідеології і фінансової стратегії підприємства в розрізі найбільш важливих аспектів фінансової діяльності на окремих етапах її здійснення.

б) сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний і зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень

в) забезпечення високих темпів економічного розвитку та підвищення конкурентної позиції підприємства

г) формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності й вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення.

5. Фінансова стратегія підприємства згідно зі своєю стратегічною ціллю забезпечує:

а) формування та ефективне використання фінансових ресурсів;

б) виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;

в) відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;

г) визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямків фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами;

д) всі відповіді вірні.

6. Процес формування фінансової стратегії підприємства включає наступні основні етапи:

а) визначення періоду реалізації стратегії;

б) аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства; - формування стратегічної мети фінансової діяльності;

в) розроблення фінансової політики підприємства;

г) розроблення системи заходів по забезпеченню реалізації фінансової стратегії;

д) всі відповіді вірні.

7. Фінансовий контролінг являє собою

а) контролюючу систему, яка забезпечує концентрацію контрольних дій за основними напрямками фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від прогностичних (планових) і факторів, які обумовили ці відхилення та прийняття управлінських рішень щодо нормалізації процесу управління фінансами підприємства.

б) фінансовий механізм управління рентабельністю власного капіталу за рахунок оптимізації співвідношення використовуваних власних та залучених коштів;

в) процес розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників для забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами й підвищення ефективності його фінансової діяльності в перспективі.

г) засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру

Контрольні питання

1. Обґрунтуйте місце фінансового планування і прогнозування в ринковій економіці.
2. Визначте зміст, сформулюйте мету і завдання формування фінансової стратегії підприємства.
3. Охарактеризуйте основні етапи процесу розроблення та реалізації фінансової стратегії підприємства.
4. Розкрийте основне завдання та принципи фінансового планування.
5. Розкрийте роль та зміст бюджетування в системі фінансового планування, його переваги.
6. Охарактеризуйте основні види бюджетів та їх відміну від планів.
7. Назвіть організаційні передумови впровадження системи бюджетування на підприємстві.
8. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи реалізації фінансової політики.
9. Охарактеризуйте порядок розробки фінансового плану та його найважливіші складові.
10. Визначте мету і завдання оперативного фінансового планування на підприємстві.
11. Розкрийте зміст методів оцінювання та відбору стратегічних фінансових альтернатив.
12. Розкрийте зміст принципів розробки фінансової стратегії.

Тема 4 Управління активами підприємства

- 4.1 Склад і структура активів підприємства, оцінка активів
- 4.2 Зміст і задачі управління оборотними активами
- 4.3 Управління поточними фінансовими потребами підприємства
- 4.4 Стратегія фінансування поточних активів
- 4.5 Управління дебіторською заборгованістю
- 4.6 Управління виробничими запасами та запасами готової продукції
- 4.7 Управління грошовими коштами
- 4.8 Управління необоротними активами

Завдання 1

Фірма купує деталі за ціною 30 грн. за одиницю, щорічно вона потребує 5 тис. деталей. Коефіцієнт витрат на зберігання запасів становить 10 %; витрати на організацію одного замовлення - 12 грн.

Визначите оптимальний обсяг замовлення та кількість замовлень у рік.

Завдання 2

Підприємство реалізує щорічно у кредит 480 тис. од. продукції за ціною 5,2 грн./од. при її собівартості 3,2 грн./од. Середній період погашення дебіторської заборгованості складає 20 днів; середня норма прибутку на капітал - 20 %. Якщо пом'якшити умови розрахунків з дебіторами, то прогнозується зростання обсягу реалізації на 15 %. Середній період погашення дебіторської заборгованості збільшиться до 35 днів, а сума безнадійних боргів - на 75 тис. грн.

Визначите, чи доцільно підприємству погоджуватися на лібералізацію умов надання кредиту покупцям.

Завдання 3

Фінансовому менеджеру підприємства необхідно оцінити ефективність запропонованої політики знижок.

Характеристика існуючої політики:

- поточні річні продажі в кредит - 9 млн. грн.;
- період погашення дебіторської заборгованості - 3 місяці;
- норма прибутку - 20 %;
- умови - net 3.

Характеристика пропозиції:

- зниження періоду погашення дебіторської заборгованості до двох місяців;
- 30 % оплати здійснюється у 10-ти денний термін;
- умови знижки - 5/10 net 30.

Завдання 4

Фінансовому менеджеру підприємства необхідно обрати більш

ефективну форму рефінансування дебіторської заборгованості: факторинг або отримання фінансового кредиту на період оплати боргу покупцем продукції. Сума дебіторської заборгованості - 10 тис. грн.

Умови факторингової операції: комісійна плата банку - 1,5 % від суми боргу; банк надає підприємству факторинговий кредит у розмірі 80 % від суми боргу за ставкою 15 % річних.

Умови фінансового кредиту: середня банківська процентна ставка на грошовому ринку - 20 % річних.

Завдання 5

Підприємство розглядає дві альтернативні пропозиції щодо умов постачання сировини.

Перше підприємство-постачальник - надає комерційний кредит на період два місяці; діє цінова знижка за готівковий розрахунок у розмірі 4 %.

Друге підприємство-постачальник - надає комерційний кредит на період - три місяці; діє цінова знижка за готівковий розрахунок у розмірі 8 %.

Фінансовому менеджеру підприємства необхідно вибрати постачальника, умови надання комерційного кредиту яким є найбільш прийнятними.

Тести

1. Схема структури активу включає
  - а) власний капітал;*
  - б) позиковий капітал;*
  - в) змінний капітал;*
  - г) статутний капітал;*
  - д) оборотний капітал.*
2. Чисті активи компанії - це:
  - а) власний капітал компанії*
  - б) вартісне вираження активів, доступних до розподілу серед акціонерів після розрахунків із кредиторами*
  - в) різниця між власним капіталом і сумою збитків.*

3. До нематеріальних активів можна віднести:

а) *технічну документацію, вартість прав на використання земельних ділянок, вартість програмних продуктів*

б) *грошові документи, вартість прав на використання земельних ділянок*

в) *незавершені капітальні вкладення, вартість прав на використання земельних ділянок*

г) *довгострокові фінансові вкладення, вартість прав на використання земельних ділянок*

4. Основними задачами управління оборотними активами є:

а) *досягнення максимального рівня прибутку;*

б) *досягнення максимального рівня рентабельності підприємства;*

в) *забезпечення безперервності процесу виробництва, прискорення оборотності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів, мінімізація ризиків і витрат, пов'язаних з формуванням і використанням оборотних активів*

г) *збільшення ринкової вартості підприємства.*

5. Власні оборотні активи характеризують ту частину їх обсягу, яка сформована за рахунок:

а) *власного капіталу підприємства;*

б) *власного й короткострокового позикового капіталу;*

в) *довгострокового позикового капіталу;*

г) *власного й довгострокового позикового капіталу.*

6. Компенсаційний залишок грошових активів формується

а) *для забезпечення поточних платежів, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства;*

б) *для страхування ризику несвоєчасного надходження коштів від операційної діяльності у зв'язку з погіршенням кон'юнктури на ринку готової продукції, уповільненням платіжного обороту й з інших причин;*

в) *для здійснення ефективних короткострокових фінансових інвестицій при сприятливій кон'юктурі в окремих сегментах ринку грошей;*

г) за вимогою банку, що здійснює розрахункове обслуговування підприємства та оказує йому інші види фінансових послуг.

7. Забезпеченість оборотних активів власними джерелами характеризується:

- а) перебільшенням розміру власних оборотних коштів над позиковими;*
- б) рівним розміром власних і позикових оборотних коштів;*
- в) наявністю власних оборотних коштів (робочого капіталу);*
- г) наявністю позикових оборотних коштів.*

Контрольні питання

1. Дайте визначення оборотних активів підприємства.
2. Охарактеризуйте необоротні активи підприємства.
3. За якими ознаками класифікуються активи підприємства?
4. Назвіть основні переваги і недоліки у формуванні оборотних активів підприємства порівняно з формуванням необоротних активів.
5. Визначте основні завдання управління виробничими запасами.
6. Обґрунтуйте необхідність визначення оптимального розміру запасів товарно- матеріальних цінностей.
7. Сутність методів, що застосовуються на підприємстві для визначення оптимальної потреби в оборотних активах.
8. Порядок визначення поточних фінансових потреб підприємства.
9. Основні завдання управління дебіторською заборгованістю.
10. Охарактеризуйте показники стану дебіторської заборгованості підприємства.
11. Методи визначення оптимальної дебіторської заборгованості в плановому періоді.
12. Основні форми рефінансування дебіторської заборгованості та їх характеристика.
13. Охарактеризуйте показники ефективності використання грошових коштів.

14. Порядок визначення оптимального розміру залишку грошових коштів підприємства.
15. Характеристика моделей стратегії фінансування поточних активів.
16. Порядок визначення показників, що характеризують ефективність використання необоротних активів.
17. Джерела фінансування оновлення необоротних активів підприємства.
18. Охарактеризуйте основні структурні елементи формування політики управління активами підприємства.

Тема 5. «Управління капіталом підприємства»

- 5.1. Сутність капіталу підприємства та принципи його формування
- 5.2. Вартість капіталу та принципи її оцінки
- 5.3. Механізм фінансового левериджу
- 5.4. Управління власним капіталом
- 5.5. Управління позиковим капіталом
- 5.6. Оптимізація структури капіталу

Практична робота за темою

Завдання 1

Вартість активів підприємства становить 3302 тис. грн.; знос активів - 871 тис. грн.; зобов'язання складають 973 тис. грн.; вартість активів, скорегованих з урахуванням інфляції, дорівнює 4733 тис. грн.

Необхідно оцінити вартість підприємства за методами балансової вартості активів та скоригованої балансової вартості.

Завдання 2

Власник підприємства одержав пропозицію щодо його продажу за ціною 3,2млн. грн. За іншим варіантом, підприємство можна реконструювати; після реконструкції прогнозується середньорічний чистий грошовий потік - 0,8 млн.

грн. Дані щодо структури капіталу підприємства наведені у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Склад джерел фінансування капіталу підприємства

Джерело фінансування	Сума, тис. грн.	Середня вартість джерела, %
Акціонерний капітал, у тому числі:		
· прості акції;	800	32
· привілейовані акції.	100	25
Нерозподілений прибуток.	400	30
Позиковий капітал, у тому числі:		
· довгострокові кредити;	150	20
· короткострокові кредити.	500	15
РАЗОМ	1950	-

Визначите, який з варіантів (продаж або реконструкція) є більш ефективним.

Завдання 3

Розрахуйте середньозважену вартість капіталу підприємства за даними таблиці 5.2.

Таблиця 5.2

Характеристика джерел фінансування підприємства

Джерело фінансування	Середня вартість джерела, %	Питома вага джерела в пасиві
Привілейовані акції	20	0,1
Прості акції та нерозподілений прибуток	30	0,5
Позикові кошти	25	0,4

Завдання 4

Розрахувати балансову вартість підприємства, якщо вартість його нематеріальних активів дорівнює 25 тис. грн.; незавершене будівництво - 654 тис. грн.; основні засоби - 18600 тис. грн.; довгострокові фінансові інвестиції - 700 тис. грн.; довгострокова дебіторська заборгованість - 180 тис. грн.; запаси - 15119 тис. грн.; дебіторська заборгованість - 7050 тис. грн.; поточні фінансові інвестиції - 11 тис. грн.; грошові кошти - 816 тис. грн.; знос активів - 10817 тис. грн.; зобов'язання - 14605 тис. грн.

Завдання 5

Розрахувати ринкову вартість підприємства, якщо вартість його нематеріальних активів дорівнює 25 тис. грн.; незавершене будівництво - 654

тис. грн.; основні засоби - 18600 тис. грн.; довгострокові фінансові інвестиції - 700 тис. грн.; довгострокова дебіторська заборгованість - 180 тис. грн.; запаси - 15119 тис. грн.; дебіторська заборгованість - 7050 тис. грн.; поточні фінансові інвестиції - 11 тис. грн.; грошові кошти - 816 тис. грн.; знос активів - 10817 тис. грн.; зобов'язання - 14605 тис. грн. За оцінками експертів його гудвіл складає 30 % від балансової вартості.

Якою буде ліквідаційна вартість цього підприємства, якщо видатки, пов'язані з реалізацією активів складатимуть 15520 тис. грн.?

Тести:

1. Структура капіталу - це:
  - а) кількісно виражений розмір власного капіталу;
  - б) пропорція між власними й позиковими джерелами фінансування;
  - в) кількісно виражений розмір позикового капіталу;
  - г) кількісно виражений розмір власного і позикового капіталу.
2. Елементом власного капіталу прибуток стає після того, як
  - а) набуде форми нерозподіленого прибутку;
  - б) буде спрямований у резервний фонд;
  - в) буде спрямований у фонд споживання;
  - г) підприємство його отримувач.
3. До основних завдань фінансового управління оборотним капіталом відносяться
  - а) забезпечення сировиною та матеріалами поточної діяльності підприємства; своєчасне здійснення поточних розрахунків; підтримування високої ліквідності підприємства; підвищення ефективності використання оборотних коштів;
  - б) забезпечення фінансовими ресурсами поточної діяльності підприємства; своєчасне здійснення поточних розрахунків; підтримування високої ліквідності підприємства; підвищення ефективності використання оборотних коштів;

в) підвищення ефективності використання оборотних коштів;

г) немає правильної відповіді.

4. Чистий оборотний капітал (власні оборотні засоби, або «робочий капітал») - це:

а) різниця між оборотними активами підприємства і його довгостроковими зобов'язаннями;

б) частина оборотних коштів, яка фінансується за рахунок довгострокових джерел коштів (власних коштів і довгострокових зобов'язань);

в) розмір чистого прибутку підприємства;

г) немає вірної відповіді.

5. До власного капіталу компанії включаються:

а) банківські позички, приріст вартості майна при переоцінці

б) статутний капітал, нерозподілений прибуток, приріст вартості майна при переоцінці

в) акції інших компаній, приріст вартості майна при переоцінці

г) емітовані боргові папери.

6. Управління капіталом — це:

а) управління структурою й вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу й здатності підприємства виплачувати дохід кредиторам і співвласникам підприємства;

б) управління структурою активів підприємства з метою підвищення рентабельності підприємства та його здатності виплачувати борги кредиторам і співвласникам підприємства;

в) управління структурою й вартістю активів і пасивів з метою підвищення рентабельності капіталу й здатності підприємства виплачувати дохід кредиторам і співвласникам підприємства;

г) управління структурою й вартістю основних та оборотних фондів.

7. Додатковий капітал - це :

а) асигнування з бюджетів різних рівнів;

б) капітал, який у балансі вказується в розділі «Довгострокові зобов'язання»;

в) кошти, які створюються за рахунок проведення прискореної амортизації,

г) кошти, які створюються в результаті переоцінки основних фондів;

д) це основне джерело фінансування діяльності підприємства.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність та характеристики капіталу.
2. За якими ознаками класифікують види капіталу підприємства?
3. Назвіть принципи формування капіталу підприємства.
4. Визначте різницю між поняттями „вартість капіталу” та „вартість підприємства”. Які складові включає вартість капіталу?
5. Сформулюйте основні принципи оцінки вартості капіталу.
6. Визначте зміст оптимальної структури капіталу та назвіть етапи її оптимізації.
7. Охарактеризуйте принципові підходи до фінансування різних груп активів підприємства.
8. Розкрийте зміст фінансового левериджу та можливості його використання в управлінні.
9. Якими формами представлений власний капітал підприємства? Розкрийте їх зміст та особливості.
10. Назвіть склад основних джерел формування власного капіталу підприємства
11. За якими етапами здійснюється розробка політики формування власних фінансових ресурсів підприємства?
12. Охарактеризуйте форми фінансових зобов'язань підприємства та джерела види позикового капіталу підприємства.
13. Які ознаки використовуються для класифікації позикових коштів, які залучаються підприємством?
14. Охарактеризуйте основні етапи розробки політики залучення підприємством позикових коштів

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СТРАТЕГІЧНІ І ТАКТИЧНІ ЦІЛІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 6 Основи управління інвестиціями

- 6.1. Сутність і форми інвестицій
- 6.2. Класифікація інвестицій підприємств
- 6.3. Управління капітальними інвестиціями
- 6.4. Оцінка ефективності інвестиційних проектів
- 6.5. Управління джерелами фінансування капітальних інвестицій
- 6.6. Управління фінансовими інвестиціями
- 6.7. Методи оцінки ефективності фінансових інвестицій
- 6.8. Управління формуванням портфеля фінансових інвестицій

Практична робота за темою

Завдання 1

Підприємство отримало пропозицію інвестувати кошти в один із двох проектів (табл. 6.1). Який проект слід обрати?

Таблиця 6.1.

Характеристика проектів

Показники	Проект А	Проект В
Інвестиції, млн. грн.	5,5	3,0
Строк реалізації.	3	3
Ставка процента, %	10	12
Доходи в кінці 1-го року, млн. грн.	1	2
Доходи в кінці 2-го року, млн. грн.	2	3
Доходи в кінці 3-го року, млн. грн.	3	4

Завдання 2

Підприємство розглядає два варіанта інвестування коштів у сумі 50 тис. грн. - у проект А (купівля нової технологічної лінії) або у проект В (розширення виробництва). У результаті здійснення інвестиційного проекту А прогноуються такі суми чистих грошових потоків: 1 рік - 25 тис. грн.; 2 рік -

20 тис. грн.; 3 рік - 20 тис. грн.; 4 рік - 15 тис. грн. У результаті здійснення проекту В прогноуються чисті грошові потоки у сумі: 1 рік - 10 тис. грн.; 2 рік - 20 тис. грн.; 3 рік - 20 тис. грн.; 4 рік - 35 тис. грн. Характеристика джерел фінансування капіталу підприємства наведена у табл. 6.2

Таблиця 6.2.

Характеристика джерел фінансування капіталу підприємства

Джерело фінансування	Середня вартість джерела, %	Сума, тис. грн.
Привілейовані акції	10	85
Прості акції та нерозподілений прибуток	15	340
Ізикові кошти	10	425

Який проект Ви рекомендуєте для здійснення інвестування за умови, що підприємство здатне профінансувати лише один з них і зацікавлене в одержанні максимальної віддачі від інвестицій.

Завдання 3

За результатами виробничої діяльності промислове підприємство у минулому році отримало значний прибуток, що дозволило розширити напрямки інвестиційної діяльності. Кошти у сумі 200 тис. грн. було вирішено вкласти на депозит. Підприємство має вибір: вкласти всю суму на депозит на 4 роки під 10 % (за складним відсотком) або вкладати кошти поступово, протягом 4-х років рівними частками, тобто по 50 тис. грн. щороку. У другому випадку кошти, що не були вкладені на депозит (150 тис. грн.) можуть інвестуватися у розширення виробничої діяльності і за прогнозними розрахунками економічної служби підприємства протягом 4-х років генеруватимуть прибуток у сумі 60 тис. грн. щорічно.

Виконавши відповідні розрахунки, прийміть рішення щодо найбільш ефективного варіанту використання коштів.

Завдання 4

Необхідно оцінити привабливість інвестиційних проектів (табл. 6.3) й прийняти рішення щодо найбільш ефективного. Розрахуйте для кожного проекту і строк окупності, середню доходність інвестицій, індекс

рентабельності, чисту теперішню вартість та внутрішню норму доходності.

Таблиця 6.3 - Характеристика грошових потоків по проектах, грн.

Показники	Проект А	Проект В
Інвестиційні витрати	50000	50000
Прибуток:		
1 рік	25000	10000
2 рік	20000	10000
3 рік	15000	24000
4 рік	10000	26000
Ліквідаційна вартість на кінець 4 року	10000	10000

Завдання 5

Підприємство розглядає можливість здійснення одного з двох альтернативних інвестиційних проектів. Початкова сума інвестицій для першого проекту складає 7000 грн., для другого - 6700 грн. Проект А реалізується протягом двох років; проект В - чотирьох.

Чисті грошові потоки за проектами поза роками інвестиційного циклу дорівнюють:

Проект А: 1 рік - 6000 грн.; 2 рік - 4000 грн.;

Проект В: 1 рік - 2000 грн.; 2,3,4 роки - по 3000 грн.

Дисконтна ставка для обох проектів 10 %.

Необхідно вибрати найефективніший інвестиційний проект з точки зору забезпечення найбільшого запасу міцності, оскільки протягом періоду інвестування прогнозується погіршення економічних умов функціонування.

Тести:

1. Інвестиційна діяльність — це :

а) основна діяльність підприємство з виробництва продукції (робіт, послуг) і торгівлі покупними товарами, а також будь-яке допоміжне виробництво, яке обслуговує основну діяльність;

б) операції підприємства з придбання й продажу довгострокових (позаоборотних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошей;

в) сукупність операцій, які приводять до зміни розміру й складу власного або позикового капіталу;

г) облік витрат і результатів за центрами відповідальності, місяцями виникнення й окремими видами продукції.

2. Під інвестиційним портфелем мається на увазі

а) методика підрахунку біржового індексу, заснована на методиці США;

б) стратегія підприємства в області фінансовій політики на ринку цінних паперів;

в) формування портфеля по збалансованому характеру;

г) сукупність цінних паперів, що належать підприємству, різного терміну дії й різної ліквідності;

д) об'єкт інвестицій з метою збільшення дохідної бази підприємства.

3. Цей пункт не може бути об'єктом інвестиційної діяльності

а) знову створені й модернізовані основні фонди;

б) бізнес-плани;

в) цінні папери;

г) науково-технічна продукція й інші об'єкти власності;

д) майнові права й права на інтелектуальну власність.

4. Центр інвестицій - це

а) структурний підрозділ підприємства, який повністю контролює ті чи інші напрямки фінансової діяльності, а його керівник самостійно приймає управлінські рішення і в рамках цих напрямків несе повну відповідальність за досягнення планових (або нормативних) показників, що характеризують стан фінансової діяльності цього підрозділу.

б) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом.

в) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах.

г) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність за використання наданих йому інвестиційних ресурсів і отримання необхідного

прибутку від інвестиційної діяльності.

5. Цей пункт не може бути об'єктом інвестиційної діяльності

а) знову створені й модернізовані основні фонди;

б) бізнес-плани;

в) цінні папери;

г) науково-технічна продукція й інші об'єкти власності;

д) майнові права й права на інтелектуальну власність.

6. Підприємство інвестує за умови якщо:

а) поточна потреба у фінансуванні перевищує плановий обсяг фінансування в довгостроковій перспективі

б) плановий обсяг фінансування в довгостроковій перспективі перевищує поточну потребу у фінансуванні.

7. У процесі управління фінансовими інвестиціями вирішуються такі завдання:

а) забезпечення надійності вкладень;

б) підвищення дохідності інвестицій;

в) збільшення ринкової вартості вкладень;

г) забезпечення ліквідності фінансових інвестицій;

д) всі відповіді вірні.

Контрольні питання

1. Визначте сутність та мету інвестицій.

2. Назвіть форми інвестицій.

3. Назвіть напрями інвестиційних потреб підприємства.

4. Охарактеризуйте етапи управління реальними інвестиціями.

5. Капітальні вкладення в системі реальних інвестицій підприємства.

6. Охарактеризуйте сутність та види інвестиційних проектів.

7. Які показники використовуються в системі оцінки ефективності інвестиційних проектів?

8. Дайте визначення фінансових інвестицій та їх особливостей.

9. Назвіть форми фінансових інвестицій.

10. В чому полягає зміст управління фінансовими інвестиціями?
11. Назвіть основні етапи управління фінансовими інвестиціями підприємства.
12. Охарактеризуйте моделі оцінки реальної вартості окремих видів фінансових інструментів.
10. Обґрунтуйте закономірність існування тези: «Реальні інвестиції забезпечують вищий рівень рентабельності порівняно з фінансовими інвестиціями».
11. Обґрунтуйте необхідність використання комплексних методів оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів.
12. Визначте і обґрунтуйте оптимальну структуру джерел фінансування інвестиційних проектів.
13. Обґрунтуйте основні форми фінансового інвестування.
14. Назвіть основні фактори, які визначають інвестиційні якості фінансових інструментів.

Тема 7 Управління грошовими потоками підприємства

- 7.1. Інформаційно-методологічне забезпечення управління грошовими потоками
- 7.2. Прогнозування та планування грошових потоків підприємства як основа моделі управління грошовими потоками.
- 7.3. Методи обліку та аналізу грошових потоків підприємства
- 7.4. Методи оптимізації та оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства

Практична робота за темою

Завдання 1

Розташуйте наступні основні етапи процесу розробки і реалізації політики управління грошовими потоками підприємства у необхідній

послідовності виконання:

- вибір напрямів і методів оптимізації грошових потоків підприємства, які забезпечують реалізацію обраної політики управління ними;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- забезпечення ефективного контролю реалізацію обраної політики управління грошовими потоками підприємства;
- дослідження факторів, які впливають на формування грошових потоків підприємства;
- планування грошових потоків підприємства у розрізі окремих їх видів;
- обґрунтування типу політики управління грошовими потоками підприємства.

Завдання 2

Розташуйте необхідну послідовність розрахунку окремих показників при прогнозуванні надходження і витрачання грошових коштів, виходячи з обсягу реалізації продукції, що планується:

- розрахунок планової суми податків, які сплачуються за рахунок прибутку;
- визначання планової суми операційних витрат щодо виробництва та реалізації продукції;
- визначення планового обсягу реалізації продукції;
- розрахунок планової суми валового прибутку підприємства за операційною діяльністю;
- розрахунок планового коефіцієнту інкасації дебіторської заборгованості;
- розрахунок планової суми податкових сплат, які сплачуються за рахунок доходу (які входять у ціну продукції);
- розрахунок планової суми надходження грошових коштів від реалізації продукції;

- розрахунок планової суми витрачання грошових коштів за операційною діяльністю;
- розрахунок планової суми чистого прибутку підприємства за операційною діяльністю;
- розрахунок планової суми чистого грошового потоку.

Завдання 3

Розташуйте необхідну послідовність розрахунку окремих показників при прогнозуванні надходження і витрачання грошових коштів, виходячи з цільової суми чистого прибутку, що планується:

- розрахунок планової суми витрачання грошових коштів за операційною діяльністю;
- визначення планової суми операційних витрат щодо виробництва і реалізації продукції;
- визначення планової цільової суми чистого прибутку підприємства;
- розрахунок планової суми податкових виплат, які сплачуються за рахунок доходу (які входять у ціну продукції);
- розрахунок планової суми податків, які сплачуються за рахунок прибутку;
- розрахунок планової суми надходження грошових коштів від реалізації продукції;
- розрахунок планової цільової суми валового прибутку підприємства;
- розрахунок планової суми чистого грошового потоку.

Завдання 4

Необхідно обрати більш ефективний проект, оцінивши привабливість двох проектів на основі показника теперішньої вартості потоку платежів.

- Проект № 1: перший рік - надходження 900 грн., другий рік - надходження 450 грн., третій рік - виплата 800 грн., далі впродовж п'яти років - надходження по 300 грн. Проект № 2: перший рік - витрати 650

грн., другий рік - надходження 250 грн., третій рік - надходження - 800 грн., четвертий рік

- надходження 900грн. Ставка дисконтування для обох проектів однакова і дорівнює 9 % річних.

Завдання 5

Розрахуйте для кожного потоку FV при $r = 12\%$ та PV при $r = 15\%$ для двох випадків:

- а) потоки мають місце на початку року;
- б) потоки мають місце у кінці року.

Дані щодо грошових надходжень підприємства наведені у таблиці

Таблиця 7.1

Дані про грошові потоки, тис. грн.

Потік	Рік				
	1	2	3	4	5
A	100	200	200	300	300
B	600	-	-	-	-
C	-	-	-	-	1200
D	200	-	200	-	200

Тести:

1. Управління рухом грошових коштів являє собою
  - а) динамічне управління капіталом з урахуванням зміни вартості в часі;
  - б) динамічне управління капіталом;
  - в) управління власним капіталом з урахуванням зміни вартості в часі;
  - г) управління позиковим капіталом з урахуванням зміни вартості в часі.
2. Який критерій не враховується в розмежуванні короткострокового й довгострокового планування?
  - а) тривалість планового періоду
  - б) група активів і зобов'язань, з якими пов'язані питання фінансового планування
  - в) при короткостроковому плануванні додаткові фінансові потреби не повинні перевищувати 50 % капіталу підприємства
  - г) рішення довгострокового фінансового планування нелегко

призупинити, воно впливає на діяльність компанії тривалий час.

3. До основних завдань бюджетування не відноситься:

- а) забезпечення поточного планування*
- б) облік витрат і результатів по центрах відповідальності, місяцям виникнення й окремим видам продукції*
- в) формування довгострокової стратегії розвитку підприємства*
- г) обґрунтування витрат підприємства*
- д) створення бази для оцінки й контролю планів підприємства*
- е) виконання вимог законів і контрактів*

4. Фінансовий аналіз - це

а) сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний і зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень.

б) характеристика фінансової конкурентоспроможності підприємства (тобто платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими господарюючими суб'єктами

в) це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру

г) немає вірної відповіді

5. Суб'єкт фінансового планування - це

а) фінансова діяльність суб'єкта господарювання,

б) фінансовий план;

в) фінансові менеджери підприємства;

г) підприємство.

6. Прогнозний звіт про прибутки й збитки - це

а) форма фінансової звітності, складена до початку планового періоду, яка відображає результати планової діяльності;

б) форма фінансової звітності, яка містить інформацію про майбутній

стан підприємства на кінець прогнозованого періоду.

в) виробнича програма, яка визначає заплановані номенклатуру й обсяг виробництва в бюджетному періоді (у натуральних показниках);

г) плановий документ, у якому наведені видатки на заходи, що безпосередньо не пов'язані із виробництвом і збутом продукції.

7. Бюджет коштів - це

а) форма фінансової звітності, яка містить інформацію про майбутній стан підприємства на кінець прогнозованого періоду;

б) плановий документ, що відображає майбутні платежі й надходження грошей;

в) виробнича програма, яка визначає заплановані номенклатуру й обсяг виробництва в бюджетному періоді (у натуральних показниках);

г) плановий документ, у якому наведені видатки на заходи, що безпосередньо не пов'язані із виробництвом і збутом продукції.

Контрольні питання

1. Визначте сутність грошового потоку та охарактеризуйте причини важливості управління грошовими потоками на підприємстві.

2. Які ознаки класифікації застосовуються до грошових потоків підприємства?

3. Визначте відміни валового та чистого грошових потоків, позитивного та негативного, регулярного та дискретного.

4. Розкрийте джерела формування вхідних грошових потоків підприємства та їх призначення.

5. Розкрийте структуру вихідних грошових потоків підприємства.

6. Які стадії включає управління грошовими потоками підприємства?

7. На яких принципах базується процес управління грошовими потоками підприємства?

8. Розкрийте сутність прямого методу обліку грошових потоків.

9. В чому полягають позитивні відміни непрямого методу розрахунку руху коштів від прямого методу? Розкрийте його сутність.

10. Які етапи включає стадія аналізу грошових коштів підприємства та які показники при цьому використовуються?
11. Що є цілями та об'єктами оптимізації грошових потоків підприємства?
12. Які фактори впливають на формування грошових потоків підприємства?
13. Охарактеризувати сутність оптимізації грошових розрахунків як напрямок управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.
14. Що складає інформаційне та документарне забезпечення процесу планування надходження та витрачання грошових коштів на підприємстві?
15. З яких етапів складається алгоритм розробки плану надходжень і витрачання грошових коштів на підприємстві?

Тема 8 Управління фінансовими ризиками підприємства

- 8.1. Ризики у фінансово-господарській діяльності підприємств
- 8.2. Основи формування моделі управління фінансовими ризиками підприємств
- 8.3. Основні методи нейтралізації фінансових ризиків у підприємницькій діяльності суб'єкта господарювання

Практична робота за темою

Завдання 1

Підприємство повинно обрати один з двох напрямків свого розвитку.

Перший напрямок потребує одночасних інвестицій у розмірі 150 тис. грн. Враховуючи коливання умов макросередовища функціонування підприємства, можливі чотири варіанта ситуацій: 1-й - підприємство може отримати прибуток на вкладений капітал у розмірі 10 %; 2-й та 3-й - прибуток у розмірі 20 %; 4-й - підприємство може понести збитки у розмірі 10 % вкладеного капіталу.

Другий напрямок потребує вкладення аналогічного обсягу інвестицій і

прогнозує чотири варіанти ситуацій: 1-й - підприємство отримує 20 % прибутку на вкладений капітал; 2-й та 3-й - 10 %; 4-й - підприємство втрачає 10 % інвестицій.

Оберіть напрямок розвитку підприємства з мінімальним рівнем ризику.

Завдання 2

Очікувана доходність акцій А і Б відповідно 10 і 20 %; їх стандартне відхилення дорівнює 5 і 60 %. Коефіцієнт кореляції між доходностями акцій дорівнює 0,5.

Розрахуйте очікувану доходність і стандартне відхилення портфеля, що складається на 40 % з акцій А та на 60 % з акцій Б.

Завдання 3

Є дані про два проекти (табл. 8.1). Необхідно:

- а) розрахувати середню очікувану доходність за кожним проектом;
- б) розрахувати стандартне відхилення, коефіцієнт варіації;
- в) обґрунтувати вибір того чи іншого проекту.

Таблиця 8.1.

Характеристика проектів

Проект А		Проект Б	
Доходність, %	Імовірність	Доходність, %	Імовірність
12	0,2	12	0,4
15	0,3	15	0,3
18	0,4	16	0,2
19	0,1	35	0,1

Завдання 4

Необхідно оцінити ефективність страхування фінансового ризику при наступних вихідних умовах:

- вартість активів підприємства на початок страхового періоду складала 880 тис. грн.;
- очікуваний рівень збитку при реалізації фінансового ризику

коливається у межах 10 - 70 тис. грн. і в середньому визначено у розмірі 40 тис. грн.;

- розмір страхової премії по даному виду фінансового ризику складає 50 тис. грн.;
- страхова компенсація сплачується у повному розмірі фактичного збитку без франшизи;
- розмір резервного фонду по ризику при його самострахуванні складає 50 тис. грн.;
- рентабельність короткострокових фінансових інвестицій складає у середньому 5 %;
- страховий період визначено у розмірі 1-го року.

Завдання 5

За даними таблиці 8.2 необхідно оцінити рівень фінансового ризику по інвестиційній операції, розрахувати середньоквадратичне (стандартне) відхилення.

Таблиця 8.2.

Характеристика проектів

Можливі	Інвестиційний проект «А»			Інвестиційний проект «Б»		
	Розрахунковий дохід (тис. грн.)	Значення вірогідності	Сума очікуваних доходів (тис. грн.) (2x3)	Розрахунковий дохід (тис. грн.)	Значення вірогідності	Сума очікуваних доходів (тис. грн.) (2x3)
Висока	600	0,25	150	850	0,20	160
Середня	500	0,50	250	450	0,60	270
Низька	200	0,25	50	100	0,20	20
В цілому	-	1,0	450	-	1,0	450

Тести:

1. Фінансові ризики (у вузькому розумінні) — це
  - а) ризики підприємницької діяльності, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (коштів);
  - б) ризики підприємницької діяльності, які характеризуються ймовірністю втрат грошей;
  - в) ризики підприємницької діяльності, які характеризуються

ймовірністю втрат від коливань валютних курсів;

г) частина комерційних ризиків, пов'язана з імовірністю фінансових втрат у результаті операцій у фінансово-кредитній і біржовий сферах.

2.   Управління ризиком означає

а) розробку стратегії й тактики запобігання ризиків; здійснення конкретних процедур по управлінню ризиком;

б) процедури його передбачення та запобігання;

в) поетапне здійснення певних операцій, а саме: ідентифікації ризику; кількісної оцінки рівня ризику; розробки стратегії й тактики управління ризиком; здійснення конкретних процедур по управлінню ризиком;

г) немає вірної відповіді.

3.   Валютні фінансові ризики пов'язані з

а) виникненням збитків від зміни валютних курсів, відмовою іноземного партнера розрахуватися за своїми обов'язками;

б) подорожчанням сировини, матеріалів і інших ресурсів для підприємства; зменшенням обсягу реалізації продукції в результаті зниження купівельної спроможності населення; неможливістю розвитку виробництва через складність одержання банківського кредиту в умовах високої інфляції;

в) падінням цін на товари, вироблені підприємством та, як наслідок, зниженням його доходів;

г) всі відповіді є вірними.

4.   Інфляційні фінансові ризики пов'язані з

а) виникненням збитків від зміни валютних курсів, відмовою іноземного партнера розрахуватися за своїми обов'язками;

б) подорожчанням сировини, матеріалів і інших ресурсів для підприємства; зменшенням обсягу реалізації продукції в результаті зниження купівельної спроможності населення; неможливістю розвитку виробництва через складність одержання банківського кредиту в умовах високої інфляції;

в) падінням цін на товари, вироблені підприємством та, як наслідок, зниженням його доходів;

г) всі відповіді є вірними.

5. Активне реагування як стратегія управління ризиками передбачає

а) стратегію різних видів і способів страхування;

б) тактику заходів страхування;

в) методи управління ризиком: поділ ризиків; передача ризиків; скорочення ризиків за рахунок здійснення різних технічних заходів і навчання персоналу; диверсифікованість діяльності;

г) всі відповіді є вірними.

6. Самострахування — це спосіб захисту від ризику шляхом

а) створення внутрішніх резервних фондів для фінансування можливих втрат;

б) використання різних технічних приладів на підприємстві з метою запобігання аварій, пожеж, розкрадань та ін.;

в) диверсифікації діяльності;

г) немає вірної відповіді.

7. Пасивний захист як стратегія управління ризиками передбачає

а) стратегію різних видів і способів страхування;

б) тактику заходів страхування;

в) методи управління ризиком: поділ ризиків; передача ризиків; скорочення ризиків за рахунок здійснення різних технічних заходів і навчання персоналу; диверсифікованість діяльності;

г) всі відповіді є вірними.

Контрольні питання

1. Дайте визначення ризику. Назвіть критерії та властивості, характерні для ризику.

2. Охарактеризуйте ознаки класифікації ризиків та сфери їх застосування в управлінській практиці.

3. Назвіть причини, які ведуть до виникнення фінансових ризиків.

4. Сформулюйте мету та зміст управління ризиками.

5. Обґрунтуйте принципи управління фінансовими ризиками.
6. Визначте етапи ідентифікації окремих фінансових ризиків на підприємстві.
7. Згрупуйте фінансові операції підприємства за зонами ризику і визначте критерії їх оцінки.
8. Обґрунтуйте систему факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків.
9. Сформулюйте принципи оцінки рівня ризику. Назвіть показники, що використовуються в системі оцінки рівня ризику, та розкрийте способи їх розрахунку.
10. Розкрийте зміст аналізу чуттєвості та його можливості в ризик-менеджменті.
11. Розкрийте призначення резервів, джерела і порядок їх формування на підприємстві.
12. Охарактеризуйте призначення та види диверсифікації, які можуть бути застосовані на підприємстві.
13. Визначте основні фінансові інструменти хеджування ризиків та розкрийте їх зміст.
14. Визначте зміст та види страхування ризиків, обґрунтуйте особливості та переваги даного виду нейтралізації ризиків.

Тема 9 Основи антикризового фінансового управління

- 9.1. Сутність та основні завдання антикризового фінансового управління підприємством
- 9.2. Система раннього попередження та реагування
- 9.3. Прогнозування банкрутства підприємства
- 9.4. Управління фінансовою санацією підприємства
- 9.5. Фінансова санація в ході провадження справи про банкрутство
- 9.6. Реструктуризація підприємства в системі антикризового фінансового управління
- 9.7. Механізм державного регулювання відновлення

платоспроможності (банкрутства) підприємств

Практична робота за темою

Завдання 1

Підприємство Б розглядає доцільність прийняття пропозиції щодо її поглинання з боку підприємства А. Характеристика фінансових показників обох підприємств наведено в таблиці 9.1. Підприємство А пропонує 0,65 своєї акції за 1 акцію підприємства Б.

Таблиця 9.1.

Фінансові показники

Показники	Підприємство А (поглинаюче)	Підприємство Б (то, яке поглинають)
Поточний прибуток, тис. грн.	1000000	300000
Кількість акцій, тис. шт.	300000	100000
Прибуток на акцію, грн.	3,33	3,0
Ціна однієї акції, грн.	30	15
Відношення ціни акції до прибутку на акцію	9	5

Завдання 2

Оцініть імовірність банкрутства підприємства за п'яти факторною моделлю Альтмана. Фінансові показники підприємства за 2011р. склали: оборотний капітал - 13118,8 тис. грн.; вартість активів - 26691,8 тис. грн.; сума нерозподіленого прибутку та резервів - 5823,8 тис. грн.; виручка від реалізації - 35590,3 тис. грн.; статутний капітал - 14144 тис. грн.; позиковий капітал - 2552,4 тис. грн.; результат від реалізації - 10760,9 тис. грн.

Завдання 3

Використовуючи двофакторну модель Альтмана, оцініть платоспроможність підприємства, якщо його боргові зобов'язання дорівнюють 20 тис. грн.; сукупні активи - 80 тис. грн.; поточні активи - 25 тис. грн.; поточні зобов'язання - 18 тис. грн.

Завдання 4

Проаналізуйте фінансову ситуацію підприємства за методом Оїї-теп.

Дані для аналізу: дебіторська заборгованість - 44452,8 тис. грн.; грошові

кошти - 324,2 тис. грн.; короткострокова кредиторська заборгованість - 44026,8 тис. грн.; сукупна кредиторська заборгованість - 93831 тис. грн.; власний капітал - 389018,6 тис. грн.; залишкова вартість необоротних активів - 358589,6 тис. грн.; собівартість продажу - 185918,8 тис. грн.; середній запас - 56033,8 тис. грн.; обсяг продажу - 235644,6 тис. грн.; клієнти - 22343,2 тис. грн.; векселі до одержання - 366,7 тис. грн.

Нормативні коефіцієнти встановлені у таких розмірах: коефіцієнт швидкої ліквідності (R_1) - 1,0; коефіцієнт кредитоспроможності (R_2) - 1,0; коефіцієнт імобілізації власного капіталу (R_3) - 2,0; коефіцієнт обіговості запасів (R_4)- 4,5; коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості (R_5) - 10,0.

З метою узагальненої оцінки фінансового стану підприємства використовується наступне рівняння:

$$N = 25R_1 + 25R_2 + 10R_3 + 20R_4 + 20R_5.$$

Тести:

1. Банкрутство - це:
  - а) *призупинення судовим рішенням господарської діяльності суб'єкта підприємництва в результаті нездатності задовольнити у встановлений термін визнані ним (або визнані судом правомірними) вимоги кредиторів і виконати обов'язки перед бюджетом у зв'язку з перевищенням обов'язків боржника над вартістю його майна, якщо застосування санації, про проведення якої прийнято рішення господарським судом, не дало позитивних результатів;*
  - б) *неспроможність суб'єкта підприємництва задовольнити у встановлений термін вимоги кредиторів і виконати обов'язки перед бюджетом; реструктуризацію системи управління;*
  - в) *перевищення боргових зобов'язань суб'єкта підприємництва над загальною сумою вартості його активів; реорганізацію підприємства;*
  - г) *всі відповіді не вірні.*

2. Реструктуризація - це:

а) здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів;

б) пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом;

в) зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

г) це повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу.

3. Ліквідаційна маса - це :

а) майно, що є предметом застави;

б) сукупність усіх видів майнових активів банкрута що належать йому на правах власності;

в) сукупність усіх видів майнових активів банкрута що належать йому на правах повного господарського відання;

г) всі відповіді вірні.

4. Головна мета фінансової санації -

а) якомога повніше задоволення вимог кредиторів завдяки поліпшенню фінансового стану підприємства-боржника;

б) отримання прибутків;

в) ліквідація підприємства;

г) реорганізація підприємства.

5. Реальне банкрутство характеризує

а) повну неспроможність підприємства відновити в майбутньому свою фінансову стійкість та платоспроможність через реальні втрати капіталу и

завжди супроводжується юридичним оголошенням боржника банкрутом;

б) стан неплатоспроможності підприємства, при якому має місце істотне прострочення дебіторської заборгованості, розмір якої суттєво перевищує розмір кредиторської заборгованості підприємства;

в) навмисне приховування факту стійкої фінансової неспроможності через надання недостовірних даних;

г) свідоме доведення підприємства до стійкої фінансової неплатоспроможності у зв'язку із свідомими діями власників та керівників підприємства.

6. Санація може проводитись :

а) тільки до початку провадження у справі про банкрутство;

б) після призначення ліквідаційної комісії;

в) до визнання боржника банкрутом;

г) відповіді невірні.

7. Мирова угода - це

а) документ між банківською установою та підприємством;

б) втручання держави у процедуру банкрутства стратегічно важливих підприємств;

в) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо розмірів ставок кредитування;

г) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо відстрочення термінів сплати боргових зобов'язань кредитора або щодо зменшення суми боргів.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність поняття «банкрутство». Назвіть учасників системи банкрутства.

2. Охарактеризуйте складові системи банкрутства і підтримки неспроможного підприємства.

3. У чому полягає головна мета діагностики банкрутства?

4. Проаналізуйте формалізовані і неформалізовані критерії, що дозволяють діагностувати фінансову неспроможність підприємства.
5. Які переваги мають інтегральні методи оцінки фінансового стану підприємств?
6. Назвіть основні види тактики управління кризовими ситуаціями підприємства.
7. Охарактеризуйте сутність стратегії розвитку або росту підприємства.
8. Що являє собою санація підприємства? Назвіть її форми.

Тема 10 Міжнародний фінансовий менеджмент

- 10.1. Сутність та особливості фінансового менеджменту у міжнародному бізнесі.
- 10.2. Основні напрями фінансового менеджменту в ТНК.
- 10.3. Нетрадиційні методи фінансування.

Практична робота за темою

Тести:

1. Що виступає об'єктом управління у фінансовому менеджменті:
  - а) персонал;
  - б) фінансові ресурси;
  - в) збут продукції;
  - г) впровадження інновацій
2. До фінансової діяльності підприємства згідно із П(с)БО можна віднести такі операції:
  - а) одержання довгострокових позик;
  - б) придбання акцій інших підприємств;
  - в) придбання облігацій інших підприємств; отримання дивідендів за корпоративними правами інших емітентів
3. Капітал підприємства характеризує:
  - а) джерела фінансування придбання активів;

- б) майно підприємства, яке придбано за рахунок коштів власників;*
- в) напрямки використання залучених підприємством фінансових ресурсів;*
- г) різницю між валютою балансу та сумою заборгованості підприємства*

4. До внутрішніх джерел формування позичкового капіталу підприємства належать:

- а) реструктуризація активів;*
- б) дезінвестиції;*
- в) нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі;*
- г) емісія облігацій*

5. Теорема іррелевантності передбачає, що:

а) вартість підприємства не залежить від структури капіталу та джерел його фінансування;

б) вартість підприємства залежить від структури капіталу та джерел його фінансування;

в) вкладати кошти слід в ті інвестиції, очікувана рентабельність яких є вищою, ніж рівноважна рентабельність;

г) інвестори будуть байдужі щодо співвідношення необоротних та оборотних активів підприємства

6. Згідно з моделлю оцінки доходності активів (CAPM):

а) ринкова ціна окремих акцій залежить від їх розрахункового (балансового) курсу; ціна активів залежить від структури джерел їх придбання;

б) кошти слід вкладати лише в безризикові активи;

в) кошти слід вкладати в ті інвестиції, очікувана рентабельність яких є вищою, ніж рівноважна рентабельність, розрахована за CAPM

7. Теорія агентських відносин при фінансуванні досліджує:

а) конфлікт інтересів між капіталодавцем та капіталоодержувачем, який може виникнути в результаті асиметрії в інформаційному забезпеченні;

б) агентські послуги фінансових посередників;

- в) способи оцінки доходності активів;*
- г) оптимізацію структури капіталу підприємства*

8. Які із наведених тез характеризують теорію оптимізації портфеля інвестицій (Г. Марковіц):

а) систематичний ризик може бути мінімізований шляхом диверсифікації інвестиційного портфеля;

б) зменшення несистематичного ризику портфеля інвестицій досягається за рахунок його диверсифікації;

в) рішення щодо фінансування та інвестування повинні прийматися узгоджено;

г) рівень заборгованості підприємства впливає на ціну залучення фінансових ресурсів

9. Згідно з концепцією Марковіца, інвестиційний портфель слід формувати за рахунок:

а) фінансових активів, прибутковість яких знаходиться в прямій функціональній залежності;

б) активів, з максимальним кореляційним зв'язком;

в) комбінацію активів з мінімальним кореляційним зв'язком між рівнями їх рентабельності;

г) активи із середнім рівнем рентабельності

10. Основними зовнішніми користувачами фінансової звітності підприємства:

а) власники підприємства;

б) податкові органами;

в) статистичні органи;

г) фінансові менеджери

11. Основними функціональними блоками фінансового менеджменту є такі:

а) фінансовий контролінг;

б) управління персоналом;

в) експертиза діяльності підприємства на предмет відповідності законодавству;

г) контроль якості

12. Децентралізація повноважень управління фінансами в розрізі окремих об'єктів, секторів, регіонів передбачається таким типом організаційної структури підприємства:

а) функціональна;

б) дивізійна;

в) матрична;

г) усіма із перелічених

13. На які цілі може використовуватися банківський кредит ?

а) Покриття збитків від господарської діяльності

б) Реалізація інвестиційного проекту

в) Збільшення статутного капіталу підприємства

г) Виплата дивідендів

14. Позичковий капітал підприємств може формуватися за рахунок таких джерел:

а) емісійний дохід;

б) кошти, залучені в результаті емісії облігацій;

в) кошти, залучені в результаті емісії акцій;

г) кошти, отримані в результаті рефінансування дебіторської заборгованості

15. Фінансові кредити можуть надаватися підприємству:

а) банками;

б) постачальниками;

в) податковими органами;

г) у разі емісії привілейованих акцій

16. Якісні критерії кредитоспроможності підприємств оцінюють на основі:

а) оцінки ефективності менеджменту;

- б) аналізу фінансового стану;*
- в) оцінки кредитного забезпечення;*
- г) прогнозування Cash-flow*

17. Які з приведених висловлювань, що характеризують потенційну платоспроможність позичальника вірні:

- а) головним показником потенційної платоспроможності є показник абсолютної ліквідності;*
- б) коефіцієнт покриття характеризує спроможність підприємства негайно погасити свої поточні борги;*
- в) показник робочого капіталу повинен бути завжди від'ємним;*
- г) критерієм оцінки потенційної платоспроможності позичальника може бути прогнозний показник Cash-flow*

18. Що може бути предметом іпотеки:

- а) земельна ділянка;*
- б) транспортні засоби;*
- в) акції підприємства;*
- г) обладнання виробничого призначення*

19. До основних характеристик облігацій з нульовим купоном можна віднести:

- а) наявність поточних процентних платежів;*
- б) облігації розміщуються з дизажіо (дисконтом);*
- в) облігації розміщуються з премією;*
- г) погашення здійснюється за курсом емісії*

20. Зниження вартості конвертованих облігацій може бути наслідком таких операцій:

- а) позапланові емісії акцій за низьким курсом;*
- б) спрямування прибутку на поповнення резервів;*
- в) збільшення статутного капіталу за рахунок реінвестицій;*
- г) надзвичайно високі дивідендні виплати протягом строку обігу конвертованих облігацій*

Аналіз основної фінансової звітності підприємства*Коефіцієнт зносу*

$$K_{\text{зн.}} = \frac{\text{Величина зносу основних фондів}}{\text{Первісна вартість основних фондів}} \quad (\text{A } 1)$$

Коефіцієнт поновлення

$$K_{\text{п.он.}} = \frac{\text{Первісна вартість основних фондів, які надійшли за звітний період основних фондів}}{\text{Первісна вартість основних фондів на кінець звітнього періоду}} \quad (\text{A } 2)$$

вибуття

$$K_{\text{в.иб.}} = \frac{\text{Первісна вартість вибутих за звітний період}}{\text{Первісна вартість основних фондів на початок звітнього періоду}} \quad (\text{A } 3)$$

оборотний капітал підприємства

$$\text{ВОК} = \text{ПА} - \text{ПЗ, або} \quad (\text{A } 4)$$

$$\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА,} \quad (\text{A } 5)$$

де ПА - поточні активи;

ПЗ - поточні зобов'язання;

ВК - власний капітал;

ДЗ - довгострокові зобов'язання;

НА - необоротні активи.

Коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами

$$K_{\text{зл.}} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Усього господарських засобів (сума активів)}} \quad (\text{A } 6)$$

відвернення оборотних активів у запаси

$$K_{\text{вз.}} = \frac{\text{Запаси}}{\text{Оборотні активи}} \quad (\text{A } 7)$$

Коефіцієнт відвернення оборотних активів у дебіторську заборгованість

$$K_{\text{вдз.}} = \frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Оборотні активи}} \quad (\text{A } 8)$$

Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості

$$K_{\text{пдз.}} = \frac{\text{Прострочена дебіторська заборгованість}}{\text{Оборотні активи}} \quad (\text{A } 9)$$

Коефіцієнт забезпеченості готівковими засобами платежу

$$K_{\text{гп.}} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Сума активів}} \quad (\text{A.10})$$

Коефіцієнт майна виробничого призначення

$$K_{\text{гп.}} = \frac{\text{Основні засоби} + \text{Незаверше будівництво} + \text{Запаси}}{\text{Сума активів}} \quad (\text{A } 11)$$

Умова абсолютної фінансової стійкості підприємства

$$З < \text{ВОК}, \quad (\text{A.12})$$

де З - запаси;
ВОК - власний оборотний капітал.

Умова нормальної фінансової стійкості

$$\text{ВОК} < З < \text{ВОК} + \text{КК} + \text{КЗ}, \quad (\text{A.13})$$

де КК - короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями і векселі видані;
КЗ - кредиторська заборгованість.

Умова нестійкого фінансового стану підприємства

$$З = \text{ВОК} + \text{КК} + \text{КЗ} + \text{И}, \quad (\text{A.14})$$

де И - джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

Умова кризового фінансового стану

$$З > \text{ВОК} + \text{КК} + \text{КЗ} + \text{И}. \quad (\text{A.15})$$

Коефіцієнт автономії

$$K_{\text{а.}} = \frac{\text{ВК}}{\text{В}} \quad (\text{A.16})$$

де ВК - власний капітал;
В - загальна сума джерел фінансування підприємства.

*Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів
(фінансової стійкості)*

$$K_c = \frac{BK}{PK} \quad (A17)$$

де ПК - позиковий капітал.

Коефіцієнт заборгованості

$$K_3 = \frac{PK}{BK} \quad (A.18)$$

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом

$$K_{3(BOK)} = \frac{BOK}{OA} \quad (A 19)$$

де ОА - оборотні активи підприємства.

Коефіцієнт покриття інвестицій (коефіцієнт фінансової стабільності)

$$K_{п.і} = \frac{BK + ДЗ}{B} \quad (A 20)$$

Коефіцієнт інвестування, або забезпеченості власним капіталом

$$K_i = \frac{BK}{HA} \quad (A 21)$$

Коефіцієнт маневреності власного капіталу

$$K_{м.}^{BK} = \frac{BOK}{BK} \quad (A 22)$$

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів

$$K_{д.з.} = \frac{ДЗ}{BK + ДЗ} \quad (A 23)$$

Коефіцієнт короткострокової заборгованості

$$K_1 = \frac{ПЗ}{ДЗ + ПЗ} \quad (A\ 24)$$

Коефіцієнт кредиторської заборгованості

$$K_{кр.з.} = \frac{КЗ}{ДЗ + ПЗ} \quad (A\ 25)$$

Загальний показник ліквідності балансу

$$\lambda = \frac{A_1 + 0,5A_2 + 0,3A_3}{П_1 + 0,5 П_2 + 0,3П_3} \quad (A\ 26)$$

 A_1 - найбільш ліквідні активи; A_2 - активи, що швидко реалізуються; A_3 - активи, що реалізуються повільно; $П_1$ - найбільш термінові зобов'язання; $П_2$ - короткострокові пасиви; $П_3$ - довгострокові пасиви.*Коефіцієнт маневровості функціонального капіталу*

$$K_{м.}^{BK} = \frac{ГК}{ВOK} \quad (A\ 27)$$

де ГК - сума грошових коштів та їх еквівалентів.

Коефіцієнт покриття

$$K_{п.} = \frac{ПА}{ПЗ} \quad (A\ 28)$$

Коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності

$$K_{пл.} = \frac{ПА - З}{ПЗ} \quad A\ 29)$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності

$$K_{\text{ал.}} = \frac{ГК}{ПЗ} \quad (A\ 30)$$

«Золоте правило» ефективного функціонування підприємства

$$T_{\text{п}} > T_{\text{р}} > T_{\text{ак}} > 100\%, \quad (A.31)$$

де $T_{\text{ак}}$ - темп зміни авансованого капіталу (активів);

$T_{\text{р}}$ - темп зміни обсягу реалізованої продукції;

$T_{\text{п}}$ - темп зміни прибутку.

Коефіцієнт обіговості активів

$$K_{\text{о.а.}} = \frac{ВР}{(A_1 + A_2) : 2} \quad (A\ 32)$$

де ВР - виручка від реалізації за звітний період;

A_1, A_2 - відповідно активи підприємства на початок і кінець звітного періоду.

Коефіцієнт обіговості запасів

$$K_{\text{з.}} = \frac{ВР}{(З_1 + З_2) : 2} \quad (A\ 33)$$

де $З_1, З_2$ - відповідно запаси підприємства на початок і кінець звітного періоду.

Період обсягу запасів у днях

$$t_{\text{з.}} = \frac{365}{K_{\text{з.}}} \quad (A\ 34)$$

Коефіцієнт обіговості готової продукції

$$K_{\text{г.п.}} = \frac{ВП}{(ГП_1 + ГП_2) : 2} \quad (A\ 35)$$

де $ГП_1, ГП_2$ - відповідно обсяг готової продукції підприємства на початок і кінець звітної періоду.

Період обігу готової продукції

$$t_{г.п.} = \frac{365}{K_{г.п.}} \quad , \quad (A\ 36)$$

Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості

$$K_{д.з.} = \frac{BP}{(ДЗ_1 + ДЗ_2) : 2} \quad , \quad (A\ 37)$$

де $ДЗ_1, ДЗ_2$ - відповідно дебіторська заборгованість на початок і кінець звітної періоду.

Середній строк погашення дебіторської заборгованості

$$t_{д.} = \frac{365}{K_{д.}} \quad , \quad (A\ 38)$$

Коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості

$$K_{к.} = \frac{BP}{(КЗ_1 + ГКЗ_2) : 2} \quad , \quad (A\ 39)$$

де $КЗ_1, КЗ_2$ - відповідно кредиторська заборгованість на початок і кінець звітної періоду.

Середній строк обігу кредиторської заборгованості

$$t_{к.} = \frac{365}{K_{к.}} \quad , \quad (A\ 40)$$

Тривалість операційного циклу

$$t_{о.ц.} = > t_{д.} \quad (A.41)$$

Тривалість фінансового циклу (циклу обігу грошової наявності)

$$t_{ф.ц.} = t_{о.ц.} - t_{к.} = t_{з.} - t_{д.} - t_{к.} \quad (A.42)$$

Коефіцієнт обіговості власного капіталу

$$K_{вк.} = \frac{BP}{(BK_1 + BK_2) : 2} \quad , \quad (A\ 43)$$

де BK_1, BK_2 - відповідно власний капітал підприємства на початок і кінець звітного періоду.

Рентабельність активів

$$R_r = \frac{\text{ЧП}}{(A_1 + A_2) : 2} \quad (A 44)$$

де ЧП - чистий прибуток.

Рентабельність реалізації (продажу)

$$R_n = \frac{\text{ЧП}}{BP} \quad (A 45)$$

Рентабельність основних фондів

$$R_{o.c.} = \frac{\text{ЧП}}{(F_1 + F_2) : 2} \quad (A 46)$$

де F_1, F_2 - відповідно вартість основних фондів на початок і кінець звітного періоду

Рентабельність власного капіталу

$$R_{в.к.} = \frac{\text{ЧП}}{(BK_1 + BK_2) : 2} \quad (A 47)$$

$$\frac{\text{ЧП}}{BK} \Bigg| = \Bigg| \frac{\text{ЧП}}{BP} \frac{BP}{ПК} \frac{A}{BK} \quad (A 48)$$

Темп стійкого росту

$$T_{c.p.} = \frac{BЗ}{A} \frac{\text{ЧП}}{BP} \frac{A}{ПК} \frac{ПК}{BK} \quad (A 49)$$

де F_n - коефіцієнт виплати прибутку власникам.

Формула Дюпона

$$R_r = R * K_{o.a.}, \text{ або}$$

$$\frac{\text{ЧП}}{BK} \Bigg| = \Bigg| \frac{\text{ЧП}}{BP} \frac{BP}{ПК} \frac{A}{BK} \quad (A 50)$$

Врахування фактору часу в управлінні фінансами*Відсоткова ставка (темп приросту)*

$$P = \frac{FV - PV}{PV} \quad (\text{Б } 1)$$

де КУ - майбутня вартість;

РУ - поточна вартість.

Облікова ставка (темп зниження)

$$d = \frac{FV - PV}{FV} \quad (\text{Б } 2)$$

Залежність між ставками

$$p = \frac{d}{1 - d} \quad (\text{Б } 3)$$

$$d = \frac{p}{1 + p} \quad (\text{Б } 4)$$

Майбутня вартість інвестованого капіталу під простий відсоток

$$FV = PV \cdot (1 + n \cdot p) \quad (\text{Б } 5)$$

де p - норма відсотка (річна відсоткова ставка); n - кількість періодів, протягом яких нараховуються відсотки.*Поточна вартість інвестованого капіталу під простий відсоток*

$$PV = \frac{FV}{1 + n \cdot p} \quad (\text{Б } 6)$$

Період нарахування (у випадку простої ставки відсотка)

$$n = \frac{FV - PV}{PV \cdot P} \quad (\text{Б } 7)$$

Майбутня вартість інвестованого капіталу при нарахуванні відсотків

$$FV = PV \cdot (1 + P)^n \quad (\text{Б } 8)$$

Поточна вартість капіталу (у випадку складної ставки відсотка)

$$PV = \frac{FV}{(1 + P)} \quad (\text{Б } 9)$$

Правило «69»

$$n = \frac{69}{P_c} + 0.35 \quad (\text{Б } 10)$$

де P_c - складна відсоткова ставка.

Майбутня вартість ануїтету

$$FV_a = A^* \frac{(1 + P_c)^n - 1}{P_c} \quad (\text{Б } 11)$$

де A - розмір ануїтетного платежу.

Поточна вартість ануїтету

$$PV_a = A^* \frac{1 - (1 + P_c)^{-n}}{P_c} \quad (\text{Б } 12)$$

Управління капіталом підприємства

Ефект фінансового левериджу

$$EФВ = (1 - Н) * (ЗР - СЗСВ) \frac{ПК}{ВК} \quad (В 1)$$

де Н - ставка оподаткування прибутку;

ЗР - загальна рентабельність активів;

СРСВ- середня розрахункова ставка відсотка;

ПК - сума позикового капіталу;

ВК - сума власного капіталу.

Ціна банківських кредитів і позик

$$Ц_б = P_б \cdot (1 - Н), \quad (В 2)$$

де Рб - сплачуваний банку відсоток за використання кредиту.

Ціна товарного (комерційного) кредиту з оформленням векселя

$$Ц_{кв} = \frac{В (1 - Н)}{1 - З} \quad (В 3)$$

де В - ставка відсотка за вексельний кредит;

З - цінова знижка, яка надається покупцю при оплаті продукції готівкою.

Ціна фінансового лізингу

$$Ц_{фл} = \frac{(Л - А) (1 - Н)}{(1 - J)} \quad (В 4)$$

де Л - річна лізингова ставка;

А - річна норма амортизації активів, які залучаються на умовах лізингу;

J - питома вага витрат на обслуговування лізингової угоди в загальній вартості самого активу.

Ціна використання власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій

$$Ц_{ак} = \frac{Д + В}{А} + 100\% \quad (В 5)$$

де Д - дисконтована вартість дивідендів, сплачуваних на одну акцію;

Продовження додатка В

В - витрати на емісію в розрахунку на одну акцію;

A - ціна однієї простої акції при їх додатковій емісії.

Ціна капіталу (середньозважена вартість капіталу - WACC)

$$\text{Ц}_к = \sum_{i=1}^n \text{Ц}_i \cdot d_i, \quad (\text{В } 6)$$

де Ц_i - ціна і-го джерела фінансування;

d_i - питома вага і-го джерела фінансування в їх загальному обсязі;

i - порядковий номер певного джерела фінансування ($i = 1, 2, \dots, n$).

Вартість підприємства

$$\text{Ц}_n = \frac{\text{Д}}{\text{Ц}_к} \quad (\text{В } 7)$$

де Ц_n - ціна підприємства;

Д - середньорічний дохід підприємства.

Управління фінансовими інвестиціями підприємства

Чиста теперішня вартість

$$NPV = \sum_{t=1}^k \frac{D_t}{(1+i)^t} - \sum_{t=1}^k \frac{IC_t}{(1+i)^t} = \sum_{t=1}^k \frac{D_t - IC_t}{(1+i)^t} \quad (\text{Д } 1)$$

де D_t - надходження за рік t грошових одиниць;

IC_t - розмір інвестицій за рік t ;

k - термін реалізації проекту;

i - ставка дисконту;

t - крок розрахунку.

Строк окупності інвестицій

$$PP = \sum_{t=1}^k \frac{IC_t}{(1+i)^t} / \left(\sum_{t=1}^k \frac{D_t}{(1+i)^t} \right) : t \quad (\text{Д } 2)$$

Індекс рентабельності інвестицій

$$PI = \sum_{t=1}^k \frac{D_t}{(1+i)^t} : \sum_{t=1}^k \frac{IC_t}{(1+i)^t} \quad (\text{Д } 3)$$

Внутрішня норма дохідності інвестицій

$$IRR = i_1 + NPV_1 \cdot \frac{i_2 - i_1}{NPV_1 - NPV_2} \quad (\text{Д } 4)$$

де NPV_1, NPV_2 - чиста теперішня вартість для різних ставок ($NPV_1 > NPV_2$);

i_1, i_2 - дисконтні ставки ($i_1 < i_2$).

Діагностика фінансової кризи підприємства
Двофакторна модель прогнозування банкрутства Альтмана

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * K_{\pi} + 0,0579 \frac{БЗ}{А} \quad (E 1)$$

де K_{π} - коефіцієнт покриття;

БЗ - боргові зобов'язання;

А - сукупні активи.

П'ятифакторна модель Альтмана

$$Z = \left(\frac{OK}{A} \cdot 1,2\right) + \left(\frac{НРП}{A} \cdot 1,4\right) + \left(\frac{РР}{A} \cdot 3,3\right) + \left(\frac{СК}{ПК} \cdot 0,6\right) + \left(\frac{ВР}{A} \cdot 1\right) \quad (E 2)$$

де ОК - оборотний капітал;

НРП - сума нерозподіленого прибутку, резервів фондів спеціального призначення та цільового фінансування;

РР - результат від реалізації;

СК - статутний капітал;

ПК - позиковий капітал;

ВР - виручка від реалізації.

Узагальнена оцінка фінансового стану підприємства

$$N = 25R_1 + 25R_2 + 10R_3 + 20R_4 + 20R_5, \quad (E.3)$$

показник підприємства, що вивчається

$$R_i = \frac{\text{показник підприємства, що вивчається}}{\text{нормативний показник}} \quad (B 4)$$

Моделі прогнозування платоспроможності Конана та Гальдера

$$Z = -0,16 x_1 - 0,22 x_2 + 0,87 x_3 + 0,10 x_4 - 0,24 x_5 \quad (E.5)$$

де x_1 - дебіторська заборгованість + грошові кошти;

x_2 - власний капітал / підсумок пасиву;

x_3 - фінансові витрати / обсяг продажу (після оподаткування);

x_4 - витрати на персонал / додана вартість (після оподаткування);

x_5 - валовий прибуток / залучений капітал.

Позитивний грошовий потік

$$ГП_n = ЧП_{\text{вир}} + АВ + \Delta АК + ВФР_n \quad (E.6)$$

де $\Gamma\Pi_n$ - сума запланованого позитивного грошового потоку по всіх видах господарської діяльності;

$\text{ЧП}_{\text{вир}}$ - сума чистого прибутку, що спрямовується на виробничий розвиток;

АВ - сума амортизаційних відрахувань;

АК - приріст акціонерного капіталу (при додатковій емісії акцій);

ВФР_n - приріст власних фінансових ресурсів за рахунок інших джерел.

Негативний грошовий потік (або необхідний обсяг інвестицій)

$$\Gamma\Pi_n = \Delta\Pi A + \Delta\text{ЧРК} \quad (\text{Е.7})$$

де ΠA - запланована сума приросту необоротних активів (основних фондів, довгострокових фінансових вкладень, нематеріальних вкладень);

ЧРК - приріст суми чистого робочого капіталу (оборотних активів з відрахуванням поточних зобов'язань);

Оцінювання рівня фінансових ризиків, обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику

$$R = Z \cdot P(3), \quad (\text{Ж.1})$$

де R - ступінь ризику;

Z - очікуваний збиток;

P(3) - імовірність збитку.

Середньоквадратичне відхилення

$$\delta = \sqrt{\sum_{i=1}^n [\varepsilon - \varepsilon_R]^2 \cdot P_i} \quad (\text{Ж.2})$$

де i - число періодів;

n - число спостережень;

E - розрахунковий прибуток за проектом при різних значеннях кон'юнктури;

E_R - середній очікуваний прибуток за проектом;

P_i - значення імовірності, яке відповідає розрахунковому прибутку.

Коефіцієнт варіації

$$\gamma = \frac{\delta}{E_R}. \quad (\text{Ж.3})$$

$$\beta = \frac{P \times \delta_u}{\delta_\phi}, \quad (\text{Ж.4})$$

де β - значення бета-коефіцієнта;

P- кореляція між прибутком від індивідуального виду цінних паперів і середнім рівнем прибутковості фондових інструментів у цілому;

δ_u - середньоквадратичне відхилення прибутковості по індивідуальному виду цінних паперів;

δ_ϕ - середньоквадратичне відхилення прибутковості по фондовому ринку в цілому.

**Орієнтовні питання до екзамену з дисципліни
«Фінансовий менеджмент»**

1. Еволюція фінансового менеджменту як основи управління.
2. Сутнісні характеристики фінансового менеджменту.
3. Об'єкт і суб'єкт фінансового менеджменту.
4. Мета, задачі та функції фінансового менеджменту.
5. Механізм реалізації фінансового менеджменту.
6. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
7. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
8. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.
9. Сутність, принципи, види та завдання управління грошовими потоками підприємства.
10. Формування і рух грошових потоків підприємства, їх аналіз та оптимізація.
11. Звіт про рух грошових коштів.
12. Управління грошовими потоками.
13. Методичні важелі оцінювання вартості грошей у часі.
14. Визначення майбутньої вартості грошей у фінансових розрахунках.
15. Визначення теперішньої вартості грошей у фінансових розрахунках.
16. Значення управління прибутком підприємства у фінансовому менеджменті.
17. Стратегії управління прибутком підприємства.
18. Цінова політика підприємства та її вплив на формування доходів.
19. Управління затратами підприємства.
20. Основи управління активами підприємства.
21. Управління оборотними активами.
22. Управління необоротними активами.
23. Вартість капіталу: сутність, методи оцінки, значення в управлінні фінансами підприємства.
24. Оптимізація структури капіталу.
25. Капітал підприємства – класифікація.
26. Вартість капіталу та її використання у діяльності підприємства.
27. Поняття, види та форми інвестиційної діяльності та інвестиційні правовідносини.
28. Управління інвестиційною діяльністю.
29. Управління реальними, фінансовими та інноваційними інвестиціями підприємства.
30. Поняття фінансового ризику. Класифікація ризиків.
31. Управління фінансовими ризиками.
32. Сутність аналізу фінансових звітів.

33. Аналіз динаміки і структури активів і пасивів балансу.
34. Система показників фінансового стану підприємства.
35. Сутність та основні етапи фінансового планування.
36. Поняття та метод фінансового прогнозування.
37. Види фінансового планування та прогнозування.
38. Основні підходи щодо бізнес-планування та прогнозування на підприємстві.
39. Складові бюджетного планування та прогнозування.
40. Кризи, їх природа та вплив на підприємства.
41. Поняття та сутність антикризового управління.
42. Роль фінансового менеджменту в антикризовому управлінні.
43. Заходи та етапи антикризового фінансового управління.
44. Комплексна реструктуризація підприємства: основні задачі і напрями.
45. «Теорія портфелю» та «Теорія структури капіталу».
46. Фінансова політика та рівні її реалізації.
47. Класифікація користувачів фінансової інформації.
48. Вимоги до інформаційної системи фінансового менеджменту.
49. Класифікація грошових потоків.
50. Податкова політика підприємства.
51. Класифікація прибутку.
52. Класифікація факторів, котрі впливають на величину прибутку підприємства.
53. Розрахунки та їх вплив на формування доходів підприємства.
54. Ціноутворення як складова планування прибутку підприємства.
55. Управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.
56. Класифікація інвестицій.
57. Інвестиційний цикл.
58. Різниця між портфельним, фінансовим та стратегічним інвестуванням.
59. Інвестиційна привабливість або «економічний паспорт» підприємства.
60. Інноваційні інвестиції.

ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Контроль рівня знань дозволяє оцінювати та вимірювати здобуті студентами в процесі навчання знання, уміння та навички, відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки. В процесі вивчення дисципліни “Фінансовий менеджмент” застосовується поточний та підсумковий контроль знань студентів. Підсумковий контроль здійснюється у формі іспиту. Зазначені форми контролю тісно взаємопов’язані та організуються таким чином, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу студентів протягом семестру та забезпечити об’єктивне оцінювання рівня їх знань.

У процесі поточного контролю здійснюється перевірка засвоєння студентами програмного матеріалу, набуття ними вміння та навичок щодо здатності опрацювання, публічного та письмового викладу конкретних питань дисципліни. Поточний контроль здійснюється у двох формах:

- контроль систематичності та активності роботи студентів протягом семестру при вивченні програмного матеріалу дисципліни;
- проміжний контроль.

Систематичність та активність роботи студентів протягом семестру контролюється за такими напрямками:

- регулярність відвідування лекційних та практичних занять;
- підготовка рефератів;
- участь у обговоренні питань відповідної теми;
- результативність експрес-тестування та експрес-опитування;
- участь у студентських конференціях, олімпіадах, конкурсах за напрямками, що відповідають тематичній спрямованості дисципліни.

Контроль самостійної роботи студентів з дисципліни передбачається на основі застосування таких основних напрямів контролю:

- перевірка наявності практичних завдань;
- проведення тестування, виконання розрахункових та ситуаційних завдань, контрольних робіт за основними темами курсу;
- перевірка здатності самостійно працювати над засвоєнням основних тем в процесі виконання розрахунково-аналітичних завдань.

При оцінці знання студентів з дисципліни необхідно врахувати повноту і правильність відповідей, здатність: узагальнювати отримані знання; застосовувати правила, методи, принципи в конкретних ситуаціях; аналізувати і оцінювати факти, події; викладати матеріал чітко, логічно, послідовно.

Результати поточної успішності в балах фіксуються у журналі обліку поточної успішності студентів, у якому також зазначаються пропуски занять (н/б).

По завершенню часу, передбаченого на практичні заняття, викладач підсумовує роботу студента. Внаслідок чого у журналі виставляються підсумкові бали, максимальна кількість яких становить 70 балів.

Підсумкова оцінка складається з оцінок поточного контролю та оцінки, одержаної на іспиті. За результатами студент отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Рейтинговий показник	Оцінка у національній шкалі		Оцінка ECTS
90-100	Зараховано	відмінно	A (відмінно)
82-89		добре	B (добре)
75-81			C (добре)
67-74		задовільно	D (задовільно)
60-66			E (задовільно)
35-59	Незараховано	незадовільно	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34			F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент : Навчальний посібник. К.: Ельга, 2008. 724 с.
2. Кривошей В.В., Тупчий В.А., Тупчий Ю.І. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. Х. : ХЖУХТ, 2007. 221 с.
3. Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В. М. Фінансовий менеджмент : Навч. посіб. Херсон: Олді-шінос, 2009. 256 с.
4. Ставерська Т.О., Андрющенко І.С. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах : навч. посібник / Т.О. Ставерська, І.С. Андрющенко. Х. : Видавець Іванченко І.С., 2013. 146 с.
7. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Бороноса. Суми: Вид-во СумДУ, 2012. 539 с. URL: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finman2012.html>.
8. Фінансовий менеджмент : підручник / В.П. Мартиненко, Н.І. Климаш, К.В. Багацька, І.В. Дем'яненко, [та ін.] за аг. ред.. Т.А. Говорушко. Львів, «Магнолія 2006», 2014. 344 с.

Допоміжна

1. Ганечко, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць та ін. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 244 с
2. Омельченко Л. С. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Маріуполь : ПДТУ, 2016. 235 с.
3. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент : підручник. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К. : Задруга, 2012. 515 с.
4. Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: навч. посібник. К.: Центр навч. літ-ри, 2011. 408 с.
5. Єрмошенко М.М. Фінансовий менеджмент: підручник К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2011. 506 с.
6. Крамаренко, Г.О. Фінансовий менеджмент [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпропетр. ун-т економіки та права. - 2- ге вид. - Київ: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
7. Кузнецова С.А. Фінансовий менеджмент у схемах і таблицях: навч. посібник. Дніпропетр. ун-т ім. А. Нобеля. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. А. Нобеля, 2011. 178 с.
8. Лисенко Н.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Н.О.Лисенко, Н.Ю. Мельничук ; Європ. ун-т, Уман. філ. Умань, 2012. 233 с.
9. Момот Т.В. Фінансовий менеджмент: Навч. Посібник. К.: Центр навч. літ-ри, 2011. 712 с.
10. Партин Г.О., Селюченко Н.Є. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2011. 348 с.
11. Управління фінансами суб'єктів господарювання: Практикум: навч. посібник К.: Знання, 2014. 324 с.
12. Фінансовий менеджмент: навч. Посібник. Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О.М. Віленчук [та ін.]. Житомир: ЖНАЕУ, 2014. 478 с.
13. Фінансовий менеджмент: підручник. В.П. Мартиненко, Н.І. Климаш, К.В. Багацька, І.В. Дем'яненко, [та ін.] за заг. ред. Т.А. Говорушко. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 344 с.
14. Непочатенко О.О., Мальований М.І., Бечко П.К., Лиса Н.В., Барабаш Л.В.,Власюк С.А.,Бондаренко Н.В. Податковий менеджмент: підручник. Вид. 2-е, перероб. і доповн. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 370с.
15. Непочатенко О.О., Бечко П.К., Барабаш Л.В. Роль корпоративного податкового планування у діяльності суб'єктів господарювання. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва/ Редкол.: О.О. Непочатенко (відп.ред.) та ін. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2019. Вип. 94. Ч. 2: Економічні науки. С. 95-108.
16. Непочатенко О.О., Мельник К.М., Пташник С.А. Оцінка перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2019. № 5. С.43 – 51. (включено до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових видань: РІНЦ; EBSCO Publishing, Inc.; Ulrich's Periodicals Directory USA; Index Copernicus)
16. Бечко П.К., Непочатенко О.А., Бечко В.П., Пташник С.А., Кобилянський М. Стратегічне планування як один із регуляторних механізмів розвитку підприємницької діяльності аграрної сфери економіки. Збірник наукових праць УНУС. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. Вип. 97 Ч 2 : Економічні науки. 227-234 с.
17. Непочатенко О.О., Пташник С.А. Економічна оцінка ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств регіону дослідження. Науковий вісник Чернівецького

університету: Економіка: зб. наук. пр. Вип. 773 – 774. Черн. нац. ун-т. ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2016. 118-125с.

18. Непочатенко О.О., Пташник С.А. Конкурентне середовище та напрямки економічного розвитку сільськогосподарських підприємств. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НУ«ОА», травень 2016. №1(29). С. 48-54

19. Непочатенко О.О., Пташник С.А., Мельник К.М. Теоретичні аспекти економічної сутності конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2016. № 12.

20. Непочатенко О.О., Пташник С.А., Непочатенко В.О. Аналіз конкурентного середовища сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК, 2016. №5. С.43-51.

21. Непочатенко О.О., Пташник С.А. Інвестиційно-інноваційне забезпечення підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НУ«ОА», 2016. №3(31). С. 42-47.

22. Непочатенко О. О., Кіфоренко О. В. Використання системи НАССР – умова забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції. Науково – методологічні засади соціально – економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах євро інтеграційних процесів: кол. моногр. під ред. д.е.н., професора Ю.О.Нестерчук. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. 292 с. С. 74 – 81.

23. Непочатенко О.О, Бондаренко Н. В., Непочатенко О.А. Фінанси підприємств у схемах і таблицях Умань: Видавець Уманський НУС: Редакційно-видавничий відділ, 2015. 388 с.

24. Непочатенко О. О., Пташник С. А. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством. Ефективна економіка. 2021. № 8. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9168> (дата звернення: 06.09.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.8.11

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: www.minfin.gov.ua
2. Офіційний сайт Національного банку України URL: www.bank.gov.ua
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.portal.rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р № 463-IV URL: www.zakon0.rada.gov.ua.
8. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка URL: <http://lib-gw.univ.kiev.ua>.
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua.24>
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" від 07.02.2013 р. № 73 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Навчальне видання

Непочатенко О.О., Пташник С.А.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

для студентів другого рівня вищої освіти (магістерський)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 31.08. 2021 р.

Формат 60*84/8

Папір офсетний. Ум арк. 3,11

Зам. № 123-45 від 31.08. 2021 р.

Тираж 30 прим.

Умань.: ВПЦ «Візаві»